

สารานุกรม เพลงไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์

สารานุกรมเพลงไทย

รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์

สาขาวิชาดนตรีวิทยา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์

มหาวิทยาลัยมหิดล

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2557 จำนวน 1,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 กรกฎาคม 2563

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์

สารานุกรมเพลงไทย / ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์. -- นครปฐม :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557

848 หน้า.

1. เพลงไทยเดิม -- สารานุกรม. I. มหาวิทยาลัยมหิดล.
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์. สาขาวิชาดนตรีวิทยา. II. ชื่อเรื่อง.

ML100.T5 ธ219ส 2557

ISBN 978-616-279-514-5

ISBN (e-book) 978-616-443-454-7

อ้างอิง ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์. (2557). สารานุกรมเพลงไทย.

นครปฐม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล

อาคารสำนักงานอธิการบดี ชั้น 4

999 ถ.พุทธมณฑลสาย 4 ต.ศาลายา

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

ราคา 749 บาท

คำนิยม

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ เป็นนักวิชาการคนหนึ่งที่ได้อศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรมแขนงดนตรีไทย จนเป็นที่ยอมรับของบรรดาครู อาจารย์ นิสิต นักศึกษา ตลอดจนนักวิชาการตามสถาบันการศึกษาต่างๆ ในกรุงเทพมหานครและสถาบันการศึกษาในต่างจังหวัด งานวิชาการดนตรีที่ได้รวบรวมไว้นั้น มีทั้งผลงานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ถิ่นกำเนิดของดนตรีไทย ประเภทติด สี ตี เป่า โดยได้บันทึกความรู้ต่างๆ ไว้อย่างละเอียด นับเป็นยอดนักวิชาการผู้หนึ่งที่สมควรให้การยกย่องยิ่ง

ในความเป็นตัวตนทางวิชาการของรองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ ถือได้ว่าบุคคลผู้นี้เป็นนักวิชาการที่อ้อมไปด้วยความรอบรู้ในศิลปะ ประวัติดนตรีไทยทุกยุคทุกสมัย จุดเด่นที่สมควรได้รับการยกย่องสรรเสริญคือความเป็นนักวิชาการที่มีความรู้สูง ทั้งยังประกอบไปด้วยกิจกรรมรียาท อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นที่รักของบุคคลทั่วไป ถือว่าเป็นผู้พร้อมด้วยมรรยาทสมบัติ ศิลปะสมบัติ วัฒนธรรมสมบัติ ครบถ้วน ทั้งยังประโยชน์ต่อสังคมสมคำยกย่องว่าเป็นคนดี ความรู้ดี ประพฤติดี ซึ่งหาบุคคลเช่นนี้ได้ยากมากในปัจจุบัน ที่กล่าวมานี้ไม่ได้กล่าวนิยมนชื่นชมโดยไม่มีเหตุผล เพราะรองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ เป็นคนดีที่มีความรู้จริง

ในด้านงานที่เกี่ยวกับทักษะปฏิบัติ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ ได้รวบรวมทางเพลง (มือฆ้อง) เพลงสาธนาการของแต่ละสำนัก แต่ละครูอาจารย์จำนวนหลายสิบทาง เพื่อใช้สำหรับการศึกษาเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาทั่วไป และยังได้รวบรวมข้อมูลเพลงแต่ละประเภท เรียงลำดับตัวอักษรตั้งแต่อักษร ก.ไก่ ถึง ฮ.นกยูง พร้อมคำอธิบายเพลงไว้อย่างละเอียด ธนาครกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เคยจัดพิมพ์เนื่องในวโรกาสเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พุทธศักราช ๒๕๔๒ จัดทำเป็นรูปเล่มชื่อหนังสือว่า “สารานุกรมเพลงไทย” หนังสือนี้ได้มีการใช้ศึกษาค้นคว้ากันมานานหลายปี สำหรับหนังสือ “สารานุกรมเพลงไทย” ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดพิมพ์ขึ้นใหม่เล่มนี้ เป็นเล่มที่มีการปรับปรุง เพิ่มเสริมข้อมูล และพัฒนาไปจากเดิมมาก จัดเป็นหนังสือที่มีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะนักเรียน นิสิต นักศึกษาที่กำลังเรียนรู้ ค้นคว้าประวัติเกี่ยวกับดนตรีไทย เพลงไทย ตลอดจนครูผู้แต่งเพลง การมีหนังสือสารานุกรมเพลงไทยเล่มนี้ไว้ศึกษาค้นคว้าจึงเท่ากับการมีห้องสมุดดนตรีฉบับพกพา

พินิจ ฉายสุวรรณ

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช ๒๕๔๐

คำนิยม

งานเขียนสารานุกรมเพลงไทยของ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ ฉบับนี้พิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งที่ ๓ ในปี ๒๕๕๗ นี้ สองครั้งก่อนหน้านั้นเป็นเพียงสิ่งพิมพ์เล่มขนาดเล็ก ที่ผมและบรรดาครูอาจารย์ผู้สอนดนตรีไทยได้ใช้เป็นคู่มือช่วยสืบค้นข้อมูลประวัติเพลงไทยและใช้เปรียบเทียบข้อมูลเก่าและใหม่มาเป็นเวลานานหลายปี ท้ายที่สุดเราได้ใช้เล่มที่สอง ซึ่งธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พุทธศักราช ๒๕๔๒ จึงได้มีการนำไปใช้ในการทำงานของคณะบรรณาธิการสำหรับจัดทำสารานุกรมศัพท์ดนตรีของราชบัณฑิตยสถานสืบมาจนถึงปี ๒๕๕๗ นี้

แต่เดิมก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ เอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับประวัติที่มาของบทเพลงไทยนั้นหาอ่านได้ยากมาก นอกจากผู้รู้ ผู้เขียนจะมีน้อยคนแล้ว ต้นฉบับก็ยังมีน้อย ทางกรมศิลปากรได้เริ่มจัดพิมพ์ขึ้นเป็นสื่อบันทึกสำหรับการแสดงดนตรีสังคีตศาลา มาตั้งแต่ประมาณปี ๒๔๙๒ ที่สุดมีการรวมเล่มพิมพ์แจกในงานกฐินพระราชทานของกรมศิลปากร ที่พระราชทานให้ไปทอด ณ วัด เขาวางทราย ชลบุรี และวัดเสารังทอง เป็นอาทิ เนื้อหาที่รวมเล่มนั้นเป็นเรื่องประวัติของเพลงเถา ต่อมาท่านอาจารย์มนตรี ตราโมท และคุณวิเชียร กุลตันท์ ได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มใหญ่ ให้ชื่อว่า “ฟังและเข้าใจเพลงไทย” แจกในหลายโอกาส ท้ายสุดเล่มนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพอาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทีน ข้อมูลเป็นเรื่องของเพลงตับ เพลงเถา เพลงเกร็ด ส่วนมากเป็นเพลงขับร้องที่มีบทร้องพิมพ์ไว้ด้วย ไม่ปรากฏว่ามีเพลงประเภทอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ เป็นผู้มีความอดุสาหะวิริยะอย่างเยี่ยมยอด ได้เริ่มเก็บข้อมูลเพลงไทยที่ละน้อยตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน สมัยเรียนอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เก็บรวมไว้ตลอดระยะเวลาเกินกว่า ๓๐ ปี จึงมีคลังประวัติเพลงไทยทุกประเภท มากกว่าใครทั้งหมด มีทั้งเพลงหน้าพาทย์ เพลงพิธีกรรม เพลงพื้นบ้าน เพลงสำหรับมโหรี ปี่พาทย์ เพลงสำหรับการแสดงละคร โขน หนัง หุ่น ฯลฯ มากกว่าที่จะมีใครเคยเก็บไว้ได้ และได้นำมาเรียบเรียงไว้ในเล่มนี้ เป็นจำนวนมากถึง ๒,๓๔๔ เพลง นับเป็นหนังสือที่มีทั้งคุณค่าและคุณภาพเป็นอย่างสูง สมเป็นสมบัติของแผ่นดินไทยโดยแท้

ในฐานะที่ผมมีความรักและทำงานทางด้านประวัติศาสตร์ดนตรี เช่นเดียวกับรองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ ผมจึงมีความยินดี ต้อนรับหนังสือเล่มนี้ด้วยความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ขอคุณผลบุญที่ได้ทำไว้เพื่อให้ความรู้ครั้งนี้ จงดลบันดาลให้รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ มีความสุข ความเจริญรุ่งเรืองตลอดกาลนาน

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ พูนพิศ อมาตยกุล

โหมโรงสารานุกรมเพลงไทย

หนังสือ “สารานุกรมเพลงไทย” เป็นคลังความรู้ด้านข้อมูลเพลงไทยที่บอกประวัติความเป็นมาของเพลง ทั้งสมุฏฐานของเพลง โครงสร้างของเพลง ศิลปินผู้เป็นนักแต่งเพลง เพลงที่ใช้ประกอบพระราชพิธี ประกอบพิธีกรรมของราษฎร เพลงบรรเลง-ขับร้องของวงดนตรีไทยประเภทต่างๆ ข้อมูลที่เกี่ยวกับเพลง ประกอบการแสดง เพลงที่ปรากฏในบทโขน บทละคร ตำรามโหรีโบราณ เกร็ดความรู้เกี่ยวกับดนตรี การสอดแทรกบทร้องของเพลงบางเพลง ตัวอย่างโน้ตเพลงบางเพลง ทั้งยังครอบคลุมบางส่วนของเพลงพื้นบ้าน และเพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย

องค์ความรู้เพลงไทยในสารานุกรมเล่มนี้ มีความซับซ้อนในการศึกษาค้นคว้าอย่างมาก ทั้งนี้มีเหตุผลเนื่องมาจากข้อมูลจำนวนมากที่ผู้เขียนต้องทำการวิเคราะห์ทำนองเพลง ตรวจสอบจากเอกสาร การสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปด้านโครงสร้างของเพลง จนกล่าวได้ว่าต้องนำระเบียบวิธีวิจัยมาเป็นแนวทางในการศึกษา ทั้งด้านดนตรีวิทยา มานุษยดนตรีวิทยา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถืออย่างมีหลักวิชา ต้องใช้วิธีการภาคสนามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรี โดยเฉพาะศิลปินแห่งชาติ ศิลปินอาวุโส และรับข้อแนะนำมาเสริมรายละเอียดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สำหรับด้านเอกสารตำรานั้น ในวงวิชาการดนตรีไทยยังมีข้อจำกัดอย่างมาก ข้อมูลจำนวนไม่น้อยที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสุจิตร์ หนังสือที่ระลึก หนังสือที่พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ หรืองานฌาปนกิจศพ และบทความทางด้านดนตรีที่กระจายอยู่ในวารสารต่างๆ ซึ่งผู้เขียนก็ได้สืบค้นนำมาเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ จนสามารถจัดพิมพ์เป็นเล่มเพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการดนตรี ต่อมาเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ได้ติดต่อขอให้นำต้นฉบับไปจัดพิมพ์เผยแพร่โดยไม่มีการจำหน่าย เพื่อร่วมน้อมเกล้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

วิทยาการดนตรีไทยด้านการแต่งเพลงของศิลปินดนตรีไทย มีทั้งที่แต่งขึ้นใหม่โดยจินตนาการ การสร้างสรรค์ มีการนำเพลงหนึ่งเพลงใดมาเป็นสมุฏฐานในการแต่งขยายทำนองและแต่งตัดทำนองเพลงตามโครงสร้างเพลงเถา การแต่งเพลงเพื่อประกอบการเชิด เต็น รำ ระเบ้า ฟ้อน การแต่งทางเดี่ยวสำหรับเครื่องดนตรี การแต่งทางขับร้อง ฯลฯ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเหล่านี้มีคุณค่าสูงยิ่ง ยังผลให้วงการดนตรีไทยเกิดพัฒนาการด้านการแต่งเพลงและสืบทอดต่อเนื่องกันมา อย่างไรก็ตามยังมีเพลงไทยอีกจำนวนไม่น้อยที่ใช้บรรเลงเฉพาะในสำนักดนตรีหรือวงดนตรีของตน จึงไม่ปรากฏข้อมูลใน

สารานุกรมเพลงไทยเล่มนี้ เช่นเดียวกับการแต่งเติมเป็นเที่ยวเปลี่ยนทำนอง หรือการพลิกแพลงแต่งทำนองเป็นทางเดียวของเครื่องดนตรีก็ได้ปรากฏเช่นกัน ส่วนโน้ตเพลงตัวอย่างที่น่าเสนอบางส่วนนั้น สามารถช่วยให้ความชัดเจนในการศึกษาค้นคว้าบ้าง การดำเนินการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เพลงเหล่านี้ ผู้เขียนได้กระทำอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานนับสิบปี จึงมีความภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่พบว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมา มีการอ้างอิงและนำความรู้ในสารานุกรมเพลงไทยไปต่อยอดทางวิชาการดนตรี ในสถาบันของทางราชการ และเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาของนักเรียน นิสิต นักศึกษาของสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ สำหรับโน้ตเพลงไทยที่ผู้เขียนได้บันทึกไว้ยังมีอีกจำนวนมาก หากมีโอกาสเหมาะสมก็จะได้จัดทำสารานุกรมโน้ตเพลงไทยต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปัญญรักษ์

สารบัญ

	หน้า
อักษร ก.....	๑
อักษร ข.....	๕๓
อักษร ค.....	๑๑๕
อักษร ง.....	๑๓๓
อักษร จ.....	๑๓๙
อักษร ฉ.....	๑๗๕
อักษร ช.....	๑๙๑
อักษร ซ.....	๒๑๗
อักษร ญ.....	๒๒๕
อักษร ด.....	๒๓๑
อักษร ต.....	๒๔๗
อักษร ถ.....	๒๔๗
อักษร ท.....	๒๙๓
อักษร ธ.....	๓๒๙
อักษร น.....	๓๓๓
อักษร บ.....	๓๖๕
อักษร ป.....	๓๘๑

	หน้า
อักษร ผ.....	๔๐๕
อักษร ฝ.....	๔๑๓
อักษร พ.....	๔๒๓
อักษร ฟ.....	๔๗๙
อักษร ภ.....	๔๙๕
อักษร ม.....	๕๐๑
อักษร ย.....	๕๔๙
อักษร ร.....	๕๖๕
อักษร ฤ.....	๖๐๕
อักษร ล.....	๖๐๙
อักษร ว.....	๖๔๗
อักษร ศ.....	๖๕๗
อักษร ส.....	๖๖๗
อักษร ห.....	๗๓๓
อักษร อ.....	๗๕๕
อักษร ฮ.....	๗๘๗

ก

สารานุกรมเพลงไทย

ก

กบเต้น

๑. เพลงกบเต้น ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๒ ท่อน เป็นเพลงหนึ่งที่รวมอยู่ในเพลงช้า เรื่องเต่าทอง ใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงละครในบทโศก บท รัญจวน เช่น ในบทละครเรื่องสังข์ทอง ตอนรจนาคร่ำครวญ น้อยใจที่พระสังข์ไม่ยอมถอดรูปเงาะช่วย ตีคลี่กูเมือง

๒. เจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ (แสง) เจ้าเมืองราชบุรี ในสมัยรัชกาลที่ ๒ นำเพลงกบเต้นนี้เข้า บรรจุเป็นเพลงร้องในบทมโหรีเรื่องอิเหนา โดยใช้เนื้อร้องจากบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ใน รัชกาลที่ ๑

๓. เพลงกบเต้น เกา นายเจริญ แรงเพชร นักดนตรีชาวนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ได้นำเพลง กบเต้น ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเกาทางหนึ่ง

๔. เพลงกบเต้น เกา นายพินิจ ฉายสุวรรณ ได้นำเพลงกบเต้น ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเกาอีกทางหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ โดยแต่งทำนอง ทางดนตรี ส่วนทำนองทางร้อง นางบุญชู ทองเชื้อ (รอดประสิทธิ์) เป็นผู้แต่ง บทร้องนายพินิจ ฉาย- สุวรรณ ได้แต่งขึ้นใหม่ โดยดำเนินเนื้อความตามนิทานอีสป เรื่องกบเลือกนาย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ จึงได้ส่ง เพลงนี้เข้าประกวดแสงทิพย์ประลองปีพาทย์ ครั้งที่ ๑ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับกลุ่มสุราทิพย์จัดขึ้น ได้รับรางวัลที่ ๓

บทร้อง เพลงกบเต้น เกา

๓ ชั้น	ส่งสารกบเลือกนายหวังหมายฟัง	ไปขอถึงชั้นฟ้าเวหาสวรรค์
	ขอนายเอามาไว้ได้ป้องกัน	ฟ้าประทานขอนไม้ให้ลงมา
๒ ชั้น	อยู่มาเห็นว่าขอนไม้ นั้น	ขาดความสำคัญไม่เข้าท่า
	ยามมีภัยใครเล่าเขาให้มา	ป้องกันชีวาให้รอดตาย
ชั้นเดียว	ไปขอใหม่คราวนี้ดีหนักหนา	จึงส่งนกกระสาลงมาให้
	ถูกจับชิมลิ้มรสจนหมดไป	จำไว้อย่าเอาเช่นกบเต้นเอย
		(นายพินิจ ฉายสุวรรณ แต่ง)

ตัวอย่าง โน้ตเพลงกบเต้น ๓ ชั้น ทางนายพินิจ ฉายสุวรรณ

กรงทอง

เพลงกรงทอง ๒ ชั้น และชั้นเดียว เป็นเพลงสำเนียงมอญ มี ๔ ท่อน เพลงนี้มีท่วงทำนอง ไพเราะ สนุกสนาน เป็นเพลงหนึ่งที่ยิมนำไปบรรเลงในวงปี่พาทย์มอญ

กรรแสงสวาท

เพลงกรรแสงสวาทเถา เป็นเพลงท่อนเดียว มี ๔ จังหวะ นายพินิจ ฉายสุวรรณ แต่งขึ้นใหม่ทั้ง ทางดนตรีและบทร้อง โดยยึดแนวเพลงโบราณบางเพลงเป็นแนวในการแต่งและส่งเข้าประกวด เพลงนี้ได้รับรางวัลที่ ๓ ในการแต่งเพลงไทยชิงรางวัลพิณทอง ที่ธนาคารกสิกรไทย จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ชื่อของเพลงนี้เดิมใช้ว่า กันแสงสวาท โดยคำว่า กันแสง มีความหมายว่า ร้องให้ ผู้แต่งจึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า กรรแสง ซึ่งมีความหมายว่า ผ่าสไบ

บทร้อง เพลงกรรแสงสวาท เถา

๓ ชั้น

โอ้อว่าความรักเป็นหลักโลก	มีทั้งโคกทั้งทุกซั้ทั้งสุขสันต์
จะมีจนอย่างไรใจผูกพัน	ยังสำคัญในเสน่ห์ประเพณี
รักเป็นมนต์ดลให้เห็นความเป็นชาติ	พันเป็นทาสอยู่เป็นไทยในศักดิ์ศรี
เป็นโสดอย่างเอกเสกชีวี	ไม่เลือกชั้นชั่วดีมีหรือจน

๒ ชั้น

ตัวพียังอาลัยในสวาท
รำพึงถึงถิ่นเกิดกำเนิดตน
หากมีวาทะเรื่องเพลิงราคะ
ปานฉะนี้พวกพ้องพี่น้องไทย
ควรแบ่งรักหักใจให้แก่ชาติ
สลัดรักออกจากตัวชั่วนิรันดร์

เห็นแก่ชาติปล่อยใจจะไร้ผล
ห่วงทุกคนบนผืนแผ่นดินไทย
แล้วใครจะกู้ชาติบ้านเมืองให้
จะยากเย็นเช่นใจอย่างไรกัน
พร้อมตั้งสัตย์ด้วยปราชญ์นามัน
เพื่อเผ่าพันธุ์ไทยทั่วทุกตัวตน
(นายพินิจ ฉายสุวรรณ แต่ง)

ชั้นเดียว

ตัวอย่าง โน้ตเพลงกรแสงสวาท ๓ ชั้น

กรองดอกไม้

เพลงกรองดอกไม้ เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา มีสำเนียงจีน ปรากฏอยู่ในตำราเพลงมโหรี ชุดเพลงดัมมโหรีโบราณ ชุดเพลงจีนมี ๖ เพลง คือ เพลงจีนเก็บดอกไม้ เพลงกรองดอกไม้ เพลงร้อยดอกไม้ เพลงจีนหลวง เพลงนางกลับเข้าที่ และเพลงนางลูกจากที่ เพลงชุดนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ ทอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครได้รวบรวมรายชื่อเพลงจากต้นฉบับลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือประชุมบทมโหรี

กระตี่รี

เพลงกระตี่รี เป็นเพลงทำนองหนึ่งในชุดเพลงบัวลอย ใช้ประโคมในงานศพ มีเพลงบัวลอย นางหน่าย กระตี่รี นางหงส์ หกขะเมน และไต่ลวด

กระต่ายกินน้ำค้าง

เพลงกระต่ายกินน้ำค้าง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ รวมอยู่ในเพลงชุดกระต่ายขมติเดือน มี ๓ เพลง คือ เพลงกระต่ายขมติเดือน เพลงกระต่ายเดิน และเพลงกระต่ายกินน้ำค้าง

กระต่ายขมติจันทร์

เพลงกระต่ายขมติจันทร์ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ปรากฏอยู่ในเพลงมอญ ๔๔ เพลง ที่อยู่นอกเรื่องเพลงตับมโหรีโบราณ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครรวบรวมรายชื่อเพลงจากต้นฉบับลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือประชุมบทมโหรี

กระต่ายขมติเดือน

เพลงกระต่ายขมติเดือน ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา มีเพลงท่อนเดียว ประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๔ จังหวะ รวมอยู่ในเพลงชุดกระต่ายขมติเดือน เพลงชุดนี้มี ๓ เพลง คือ เพลงกระต่ายขมติเดือน เพลงกระต่ายเดิน และเพลงกระต่ายกินน้ำค้าง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำทำนองเพลงกระต่ายขมติเดือน ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดลงเป็นชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ นายอุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้นำเพลงกระต่ายขมติเดือน ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

บทร้อง เพลงกระต่ายขมติเดือน เถา

๓ ชั้น	จันทร์ตรงทรงกลดบนนรธา	งามแฉล้มแจ่มจรัสศรี
	ช่างสวยสดหมดเมฆไม่ราศี	ทั้งแสงสีสุกสว่างกระจ่างตา
	ยิ่งชมยิ่งเพลินเจริญจิต	ยิ่งพินิจน้อมร่ามงามหนักหนา
๒ ชั้น	แล้วทวนจิตคิดถึงแก้วกัลยา	พระจันทร์หรือจะเปรียบไม่เทียบกัน
	อันพักตร์น้องพ้องนวลวิไลล้ำ	ทั้งคมขำเปล่งฉวีพร้อมศรีสรรพ
	ในโลกหาเปรียบไม่เทียบทัน	ดวงพระจันทร์หรือจะสู้คู่ชีวิ
ชั้นเดียว	พระจันทร์งามหรือก็ดำกระต่ายแถม	ไม่แฉล้มเหมือนมิ่งมารศรี
	ช่างน่าชายน่าสงวนนวลกายี	ขวัญเนตรพื่อน่าประโลมยิ่งโฉมจันทร์ (บทของเก่า)

กระต่ายติดแฉ่ว

เพลงกระต่ายติดแฉ่ว เป็นเพลงทำนองหนึ่งของวงกาหลอ วงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

กระต่ายเต้น (ไทย)

เพลงกระต่ายเต้นชั้นเดียว เป็นเพลงสำเนียงไทย ทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๕ ท่อน รวมอยู่ในเพลงซ้ำเรื่องนกขมิ้น มีนักดนตรีนำทำนองท่อน ๑ และท่อน ๒ มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๒ ชั้น เมื่อบรรเลงประกอบการแสดงละคร ใช้บรรเลงในอัตรา ๒ ชั้น จำนวน ๒ ท่อน หรือเมื่อบรรเลงรวมโดยเริ่มท่อน ๑ และท่อน ๒ ในอัตรา ๒ ชั้น ต่อเนื่องด้วยทำนองชั้นเดียวท่อนที่ ๓ – ๕ ก็ได้ เพลงนี้เมื่อรวมเป็นเพลงเรื่องชุดกระต่ายขมิ้นเดือน ประกอบด้วย เพลงกระต่ายขมิ้นเดือน เพลงกระต่ายเต้น และ เพลงกระต่ายกินน้ำค้าง

กระต่ายเต้น (มอญ)

เพลงกระต่ายเต้น ๒ ชั้น เป็นเพลงสำเนียงมอญ ทำนองเพลงให้อารมณ์สนุกสนาน

กระแต

เพลงกระแต ๔ ชั้น เป็นเพลงโหมโรงเสภา ประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๒ ท่อน นายช่างอ่อน หงษ์ทอง แต่งขยายจากเพลงกระแต ๓ ชั้น

กระแตตัวผู้

เพลงกระแตตัวผู้ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองหนึ่ง ดู กระแตใหญ่

กระแตตัวเมีย

เพลงกระแตตัวเมีย ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองหนึ่ง ดู กระแตเล็ก

กระแตไต่ไม้

เพลงตับ เรียกว่าเพลงตับกระแตไต่ไม้ อัตรา ๒ ชั้น โบราณจารย์ได้นำทำนองเพลงกระแตของเดิมทำนองหนึ่งของพื้นบ้านของไทยใหญ่ มาแต่งให้เป็นทางสำหรับบรรเลงในวงมโหรีหลวง พร้อมทั้งนำมาเรียบเรียงให้เป็นเพลงตับ มีอยู่ด้วยกัน ๓ เพลง คือ เพลงกระแตไต่ไม้ เพลงขับนก และเพลงขับไม้

เพลงกระแตไต่ไม้ ๒ ชั้น เป็นเพลงประเภทสองไม้ มี ๒ ท่อน เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๕๕-๒๔๕๖ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำกระแตไต่ไม้ ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น ใช้บรรเลงเป็นเพลงโหมโรง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ นายมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงขับนก ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เพื่อใช้บรรเลงต่อท้ายเพลงโหมโรงกระแตไต่ไม้ ลักษณะของเพลงดำเนินแบบคาบลูกคาบดอก คือ พลิกเพลงทำนองเพลง ให้มีวิธีบรรเลงทั้งทางกรอและทางเก็บสลับกัน

กระแตเล็ก

เพลงกระแตเล็ก ๒ ชั้น ประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๓ ท่อน เป็นเพลงขับร้องทำนองเก่าของชาวไทยใหญ่ เทียบทำนองเท่ากับเพลงอัตรา ๒ ชั้น เพลงนี้บรรจอยู่ในเพลงตับพระลอ (ตับลาวเจริญศรี) เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เพลงกราวกระแซ เพลงนี้นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) นำมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา พร้อมทั้งแต่งทางร้องและบทร้อง เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เพลงภูลาว เถา เพลงภูลาว เถา นี้ ได้นำออกบรรเลงครั้งแรก ณ หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์ ถนนราชดำเนิน เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๔ ในงาน “เชิดชูเกียรตินักแต่งเพลงไทย” โดยสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทยจัดขึ้น

กระแตใหญ่

เพลงกระแตใหญ่ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าของชาวไทยใหญ่ เป็นเพลงคู่กับเพลงกระแตเล็ก เพลงนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กระแตตัวผู้

กระถาง

เพลงประกอบระบำ เรียกว่า ระบำกระถาง การแสดงชุดนี้เป็นชุดที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนางสาวอมรา กล้าเจริญ อาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้นำทำนองด้อยตรีมาใส่เนื้อเพลงใหม่ให้เข้ากับเทศกาลงานลอยกระทง

บทร้อง ระบำกระถาง

ร้องเพลงด้อยตรี

ขึ้นเอยขึ้นอารมณ์	เปล็ดเพลินชมยามคืนเพ็ญ
จันทร์ส่องแสงเย็น	ชวนรำเล่นระบำกระถาง
เป็นพุทธบูชา	องค์ศาสดาด้วยจิตจำนง

รำรายกรายพ็อน
สอดสลัรับส่ง
จอมเอยจอมนาถ
ลอยประทีปในคงคา
สุขเกษมเปรมปรีดิ์

กรายกรกระทง
กระทงร่ายพรายดา
นางนพมาศประดิษฐ์คิดมา
ชื่นใจประชา
เป็นประเพณีสืบต่อกาลนาน

ออกเชิดจีน

กระทงเขี้ยว

เพลงกระทงเขี้ยว ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ตามหลักฐานเก่าสุดซึ่งมีอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร เป็นบทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีโบราณ บทมโหรีนี้แต่งเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยา บ้าง แต่งที่เมืองนครศรีธรรมราชบ้างปะปนกัน ต้นฉบับได้มาในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี บทมโหรีของเพลงนี้มีว่า “นุชนาง**กระทงเขี้ยว** พันเนตรเฉลียวเฉลาแก้ว นางงามพิศเพริศเลิศแล้ว แก่นแก้วตาใจเอ๋ย...”

เพลงกระทงเขี้ยวนี้ยังเรียบเรียงอยู่ในเพลงดับเรื่องเซ่งด้วย ปรากฏในคำกลอนเพลงยาวตำรา มโหรี ซึ่งสันนิษฐานว่าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่งเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๑ มีคำกลอนว่า “เซ่ง**กระทงเขี้ยว**แสง ขอมแปลงมอญเล็กสลัปลั่น”

กระทงน้อย

เพลงกระทงน้อยชั้นเดียว เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา มีท่อนเดียว ประเภทหน้าทับปรบไก่ ใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงละคร สำหรับบทชมความงามของธรรมชาติ การชื่นชมไม้ของตัวละคร เช่น เรื่องแก้วหน้าม้า หรือ เรื่องไกรทอง บทพระนิพนธ์ใน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วรวรรณกร กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นต้น

เพลงกระทงน้อยนี้จะครครณะผกาวิไลได้นำทำนองเพลงนี้มาเรียบเรียงเนื้อร้องประกอบการรำชุดสั้น ๆ โดยจัดเป็นชุดการแสดงให้ชาวต่างประเทศชม มีความมุ่งหมาย เพื่อให้ชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในเมืองไทย ได้รู้ชนบประเพณีของไทยแต่โบราณ การรำชุดนี้กล่าวถึงนางนพมาศ พระสนมของ พระร่วงเจ้าได้ประดิษฐ์กระทงเพื่อนำไปลอยในแม่น้ำ ในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ประเพณีนี้ได้กลายมาเป็นประเพณีลอยกระทงจนถึงทุกวันนี้ สำหรับชุดรำกระทงน้อยนี้ คุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง แต่งบทร้อง นางลัดดา ศิลปบรรเลง ประดิษฐ์ทำรำ

- - - -	- ม - ม	- - ร ม	- ช - ล	- - - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร
- - - ม	- - - ท	- ด - -	- ช - ล	- - - -	- ท - ช	- ล - ช	- ท - ล

- - - -	- ท - ท	- ม - ร	- ท - ล	- - ล ล	- ท - ล	- - ร ม	- ช - ล
- - - ท	- - - -	- ม - ร	- ท - ล	- ล - -	- ท - ล	- ด - -	- ช - ล

- - - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร
- - - -	- ท - ช	- ล - ช	- ท - ล

ตัวอย่าง โน้ตเพลงกระถงน้อย ๒ ชั้น

บทร้อง เพลงกระถงน้อย

ตำนานเก่าเล่าว่านางนพมาศ
กระถางามประทีปตามอร่ามครัน
ลอยไปตามสายธารตระการตา
สองฟากฝั่งแม่น้ำและลำคลอง

นารีปราชญ์สุโขทัยได้สร้างสรรค์
ทั้งรูปเทียนและพรรณมาลากรอง
เพื่อเป็นพุทธบูชาเดือนสิบสอง
ประชาชนแซ่ซ้องรื่นเริงเอย
(คุณหญิงชิ้น ศิลปบรรเลง แต่ง)

กระติงกินโป่ง

กระสวนจันทะของกลองยืนและกลองหลอน เรียกเพลงกระติงกินโป่ง เป็นเพลงจันทะในการบรรเลงวงปี่กลอง (บางแห่งเรียกว่า วงม้งคละ) วงดนตรีพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ ใช้บรรเลงนำการแห่พระ แห่นาค แห่เทียนพรรษา แห่แม่โพสพ ฯลฯ และบรรเลงในงานทำบุญกลางนา งานมงคล และงานอวมงคล

กระบอก

เพลงกระบอกชั้นเดียว เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๓ จังหวะ เพลงนี้ปรากฏอยู่ในเพลงเรื่องพระฉันเพลเรื่องกระบอก ประกอบด้วยเพลงกระบอกเงิน กระบอกทอง เป็นต้น ใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงละคร สำหรับบทที่ต้องการความรีบด่วน ให้จบเร็ว หรือการไปมาอย่างรวดเร็ว เช่น ในบทละครดึกดำบรรพ์ เรื่องสังข์ศิลป์ชัย ตอนท้าวเสนากุญต์ต้อนรับแปดกษัตริย์ บทพระนิพนธ์ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ต่อมาพระเพลงไพเราะ (โสม สุวาทิต) ได้นำทำนองมาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๒ ชั้น และ ๓ ชั้น เรียบเรียง เป็นเพลงเถา ทางหนึ่ง นายสำราญ เกิดผล แต่งอีกทางหนึ่ง ดู กระบอกเงิน

กระบอกเงิน

เพลงกระบอกเงิน เถา เป็นเพลงที่นายสำราญ เกิดผล นำทำนองเพลงกระบอกชั้นเดียวมาเป็น
สมุฏฐานในการแต่ง ขยายขึ้นเป็นอัตรา ๒ ชั้น และ ๓ ชั้น เรียบเรียงตามโครงสร้างเพลงเถา เมื่อ พ.ศ.
๒๕๔๐ และเรียกชื่อเพลงใหม่ว่า กระบอกเงิน

ตัวอย่าง โน้ตเพลงกระบอกเงินชั้นเดียว

กระบอกทอง

เพลงแสนสุดสวาท ๒ ชั้น เป็นสมุฏฐานของเพลงกระบอกทอง เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา
ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ อยู่ในเพลงเรื่องพราหมณ์เก็บหัวเหวน หรือเรื่อง
นางหงส์ นักดนตรี (ไม่ทราบนาม) นำทำนองมาแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียกชื่อเพลงว่า กระบอกทอง
เพลงนี้ทำนองมีความหมายในเชิงคำนินทาถึงความหลัง นิยมใช้บรรเลงรับร้องประกอบการแสดงละคร ต่อมา
มีนักดนตรีนำไปแต่งตัดเป็นอัตราครึ่งชั้น นำไปรวมบรรเลงในเรื่องเพลงฉิ่ง

กระบองกัน

เพลงกระบองกัน เป็นเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงทำนองหนึ่ง สำหรับประกอบกิจกรรมการเนรมิตร่างใหม่
ของตัวละครผู้สูงศักดิ์ ประกอบพิธีกรรมคาถาอาคม หรือเพื่อประสิทธิ์ประสาทพร เป็นเพลงหนึ่งในชุด
โหมโรงกลางวัน เพลงกระบองกันใช้เป็นเพลงสำหรับครอบจับมือตี ก่อนการเรียนเพลงชุดโหมโรง
กลางวัน เพลงกระบองกันประกอบด้วยชุดเพลง มีเพลงกระบองกัน โปรยข้าวตอก เสือขบ ประสิทธิ
และย่อนเลียนย่อนหนาม เพลงนี้บางแห่งเรียกต่างกันไป เช่น ตระบองกัน ตระบองตัน ตระบองกันฐ์
 เป็นต้น

กระบี่ลีลา

๑. เพลงกระบี่ลีลา ๒ ชั้น ทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทเพลงหน้าทาบปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนแรกมี ๔ จังหวะ เฉพาะท่อนแรกนิยมใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงโขน ละคร และเป็นเพลงในอันดับที่ ๓ ของดับนาคบาท ส่วนท่อน ๒ โดยทั่วไปเข้าใจกันว่า เพลงกระบี่ลีลามีเพียงท่อนเดียว ทำนองเพลงกระบี่ลีลาท่อน ๒ นี้เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๐ นายมนตรี ตราโมท ได้ต่อเพลงนี้จากนางเคลือบ ต้นเสียงหุ่นกระบอกของหม่อมราชวงศ์เกาะ พยัคฆเสนา และนำบรรเลงเผยแพร่ในการแสดงที่กรมศิลปากรเป็นครั้งแรก

เพลงกระบี่ลีลาที่นักดนตรีนำมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถาหลายทางด้วยกัน ดังนี้

นายประกอบ สุกัญหะเกตุ ได้นำเพลงกระบี่ลีลา ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เทียบแรกแต่งทำนองเป็นทางธรรมดา เทียบกลับแต่งเป็นทางเปลี่ยนมีลูกล่อลูกขัด สำหรับอัตรา ๒ ชั้น เทียบแรกแต่งทำนองเป็นทางธรรมดา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ นายเจือ เสนียังค์ ณ อยุธยา ได้แต่งเป็นทางเปลี่ยนไว้เป็นเทียบกลับ ส่วนอัตราชั้นเดียว นายประกอบ สุกัญหะเกตุ ได้แต่งตัดทำนองจนครบตามโครงสร้างของเพลงเถา เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๓

เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๔๙๓ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งให้วงดนตรีครูสุภา บรรเลงทางหนึ่ง

เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๓ เรือเอกชิต แฉ่งฉวี แต่งขึ้นเป็นเพลงเถา สำหรับวงเครื่องสาย ทั้งทางร้องและทำนองดนตรีทางหนึ่ง ทางนี้ผู้แต่งบทร้องคือนายเล็ก ที่มกุล

บทร้อง เพลงกระบี่ลีลา เถา

๓ ชั้น	จิงตรัสสั่งกำแหงหนุมาน	เร่งดำริตริการแก้ไข
	ก่อนรุ่งรางสร้างแสงอโณทัย	ให้ได้สังกรณีตรีชวา
๒ ชั้น	อันอยู่ยอดสุวรรณบรรพต	ปรากฏจรดห้วงเวหา
	ขอให้ขุนกระบี่ลีลา	กลับมาให้ทันทินกร
ชั้นเดียว	แม่แจ้งแสงสรีวิวรรณ	ไม่ทันกลับจากสิงขร
	พระลักษมณ์อนุชาจะม้วยมรณ์	จงรีบทจรให้ทันการ
		(นายเล็ก ที่มกุล แต่ง)

๒. เพลงกระบี่ลีลา เป็นเพลงกลองแขก เดิมเป็นเพลงของพวกมลายู ทำนองห่าง ๆ เช่น กระบี่ลีลาแล้วแปลงมาใช้เป็นเพลงร้องรำ ๒ ชั้น ทำนองให้ถึกระชั้นเข้า มีการประสมเล่นรวมในวงมโหรีและ

กลองแขกในสมัยปลายรัชกาลที่ ๔ หรือต้นรัชกาลที่ ๕ และนำไปบรรเลงประกอบการแสดง เช่น บทของ โหทรทูลท้าวแสนนุกุ ในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เป็นต้น

๓. เพลงกระบี่ลีลา เป็นเพลงเรื่อง ประเภทเพลงช้า ประกอบด้วยเพลงประเภทปรบไก่อ ๔ เพลง มี เพลงกระบี่ลีลา ตะลุ่มโปง เทวาประสิทธิ์ กล่อมณาริ เพลงประเภทสองไม้ คือ พระรามเดินดง ๒ ชั้น (๔ ท่อน) เพลงเร็ว คือ เพลงพระรามเดินดงชั้นเดียว (๔ ท่อน) ออกเพลงลา

กระเรียนร้องตัวผู้

เพลงกระเรียนร้องตัวผู้ เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา เป็นเพลงคู่กับเพลงกระเรียนร้องตัวเมีย ปรากฏอยู่ในชุดเพลงมอญนอกเรื่อง

กระเรียนร้องตัวเมีย

เพลงกระเรียนร้องตัวเมีย เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา เป็นเพลงคู่กับเพลงกระเรียนร้องตัวผู้ ปรากฏอยู่ในชุดเพลงมอญนอกเรื่อง

กระสุนทอง

เพลงกระสุนทอง ๓ ชั้น เป็นเพลงโหมโรง หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งขึ้นโดย ยึดแนวจากเพลงกลม ซึ่งเป็นเพลงหนึ่งในชุดโหมโรงเช้าและชุดโหมโรงเย็น ผู้แต่งเรียกชื่อเพลงที่แต่งใหม่นี้ว่า เพลงโหมโรงกระสุนทอง โดยเรียกเลียนลักษณะการบอกเพลงหน้าพาทย์เพลงของเพลงกลมที่ประกอบการแสดงโขนและหนังใหญ่ว่า “ลูกกระสุน” เพลงโหมโรงกระสุนทองนี้ได้นำไปบรรเลงออกอากาศทาง สถานีวิทยุ ๑ ๑ พี เจ เป็นครั้งแรกเมื่อราว พ.ศ. ๒๔๗๒

กราว

เพลงกราว ๒ ชั้น เป็นเพลงหน้าพาทย์ทำนองหนึ่ง เป็นเพลงพวกไม้กลองที่เล่นควบกับกลองทัด นิยมนำไปบรรเลงประกอบการยกทัพตรวจพลของโขน ละคร ลีลาและทำนองให้ความรู้สึกอีกheim คึกคัก เร้าใจ มีจังหวะกระฉับกระเฉง เพลงกราวมีหลายทำนอง เรียกชื่อแตกต่างกันไปตามลักษณะและโอกาสที่ใช้ เช่น กราวนอก กราวใน กราวแขก กราวตะลุง เป็นต้น

กราวกระแซ

เพลงกราวกระแซ ๒ ชั้น เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเพลงกระแตเล็ก เป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๓ ท่อน เป็นเพลงขับร้องทำนองเก่าของชาวไทยใหญ่ เทียบทำนองเท่ากับเพลงอัตรา ๒ ชั้น เพลงนี้บรรจุอยู่ในเพลงตับพระลอ (ตับลาวเจริญศรี) เพลงนี้นางมหาเทพกษัตรสมุห (บรรเลง สาคริก) นำมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา พร้อมทั้งแต่งท่วงร้องและบทร้อง เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เพลงภูลาว เถา เพลงภูลาว เถา นี้ ได้นำออกบรรเลงครั้งแรก ณ หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์ ถนนราชดำเนิน เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๔ ในงาน “เชิดชูเกียรตินักแต่งเพลงไทย” โดยสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทยจัดขึ้น

กราวกลาง

เพลงกราวกลาง เป็นเพลงแนวกราวทำนองหนึ่ง ใช้บรรเลงแทนเพลงกราวนอก นายมนตรี ตราโมท แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ ทั้งทำนองดนตรีและบทร้อง สำหรับบรรเลงประกอบทำเดินวีรชัยของทหารถืออาวุธ ในกองทัพของพระสุริน อยู่ในการแสดงละครเรื่อง “มโนราห์” โดยมีเพลงกราวดงซึ่งเป็นเพลงทำนองเก่าบรรเลงต่อท้าย กรมศิลปากรสร้างบทและจัดแสดงละครเรื่องนี้ให้ประชาชนชมเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๔

เพลงกราวกลาง ๓ ชั้น ประเภทโหมโรงเสภา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ นายชาติรี อบนวล นำเพลงกราวกลาง ๒ ชั้น ของนายมนตรี ตราโมท ซึ่งเป็นเพลงประกอบละครเรื่องมโนราห์ มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น พร้อมทั้งนำเพลงดั่งดั่ง มาประดิษฐ์เป็นทางเดียว บรรเลงต่อท้าย เรียกชื่อเพลงว่า โหมโรงกราวกลาง

กราวกีฬา

เพลงกราวกีฬา เป็นเพลงกราวทำนองหนึ่ง สำหรับใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแข่งขันกีฬา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ ครูเทพ ซึ่งเป็นนามปากกาของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ได้แต่งทำนองเพลง โดยยืมเอาเพลงกราวนอกและเพลงกราวในเป็นแนวในการแต่งและแต่งบทร้อง และเรียกชื่อตามลักษณะของทำนองกราวว่า “กราวกีฬา” โดยมีบทร้องว่า “กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ แก้กองกิเลสทำคนให้เป็นคน” วัตถุประสงค์ที่แต่งเพื่อใช้เป็นเพลงเชียร์ของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ใช้วงแถวขนาดใหญ่บรรเลง นักกีฬาเดินแถวพร้อมการขับร้องหมู่

กราวแขกเงาะ

เพลงกราวแขกเงาะ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทเพลงเกร็ดภาษา มี ๒ ท่อน รวมอยู่ใน
ตั๋ย้าคำไทย (ย้าไทย) หรือเพลงชุดสิบสองภาษา

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ นายบุญยงค์ เกตุคง ได้นำมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตรา
ชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ส่วนบทร้องและทางร้อง นายจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ เป็นผู้แต่ง

๓ ชั้น

๒ ชั้น

ชั้นเดียว

บทร้อง เพลงกราวแขกเงาะ เถา

ไปเกิดไปพวกเราไป ไปปราบปราม
แม่ผู้ใดลอยหน้ามาข่มเหง
เราพร้อมยอมพลีอุทิศชีวิตถวาย
เกิดก่อเป็นกายต้องตายกันทุกคน
เราตายมีหวังเกียรติประวัติปรากฏ
เดินเกิดเดินพวกเราเดินมุ่งไป
รักใครใครไ้มี

พวกเราเหววันนี่สนุกกว่า
ยิ่งยวดกวดชั้นเกณฑ์กันเข้ากองทัพบ
ผู้ใดรุกราน
เพื่อนเราเอ๋ยเพื่อนเอ๋ยเพื่อนอย่าช้า
เดินรำล่ำฟองคะนองคณานิก

พวกเราทั้งฟองมาร้องเพลงกราว
เดินกราวแขกเงาะ
กองหลังหอกดาบวิ้วาบแกว่งไกว
พวกเราร่วมจิตไม่คิดคร้ามครั่น
เราเดินรุดหน้ามิได้ไหวหวั่น

เราพยายามรบบรับเพื่อขับไล่
ไม่ยำเกรงเราไซ้ไรได้เห็นดี
แม้ตัวจะตายเราพร้อมยอมสู้ตาย
ตายร้ายก็หนตายดีก็หนึ่งครั้ง
ทุกทุกหยาดหยดเลือดเนื้อเพื่อชาติไทย
เรารวมใจรวมรักสามัคคี
มีรักเพียงเพียงชีวิตก็ตัดสลัดได้

เกรียวกราวฉาวฉ่าเฮฮาอยู่สนั่น
แต่งตัวเสร็จสรรพยกทัพไปต่อต้าน
จับได้ให้มัดมา
เสียงเฮเสียงฮาเร็งร่าอยู่คะนอง
อาสาสู้ศึกหาญฮึกอยู่เกรียวกราว
กองหน้าเหลนหลาวเดินก้าวเหยาะเหยาะ
เหมาะเจาะกลอนกาพย์
ปีกขวานหน้าไม้ปีกซ้ายเกาทัณฑ์
ถึงแก่ชีวิตวันจะมรณา
ต้องกอดคอกันประจัญไพร่
(นายจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ แต่ง)

- - - -	- - - ด	- - - ร	- ม - ช	- - - ม	- ร - -	- ด - ม	ช ม - ร
- - - -	- ร - ร	- ม - ด	- ร - ม	- - - ร	- ม - -	- ล - ด	- - - ด
- ม ร ด	- ช - ล	- ด - ร	- ม - ช	- - - ม	- ร - -	- ด - ม	ช ม - ร
- - - -	- ร - ร	- ม - ด	- ร - ม	- - - ร	- ม - -	- ล - ด	- - - ด
- ม ร ด	- ช - ล	- - - ท	- ด - ร	- - - ท	- ล - -	- ช - ท	ร ท - ล

ตัวอย่าง โน้ตเพลงกราวแขกเงาะ ๒ ชั้น

กราวเงาะ

เพลงกราวเงาะ เป็นหน้าพาทย์ประเภทเพลงกราวทำนองหนึ่ง ใช้ประกอบการกระโดดโลดเต้นของหมู่เงาะใหญ่น้อยตามบทร้องที่ว่า “เงาะน้อยเงาะใหญ่ไปคึกคัก อีกทีกเลื่อนลั่นสนั่นป่า...” ในละครเรื่องเงาะป่า บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพลงกราวเงาะตามบทร้องนี้ใช้ทำนองเพลงกราวนอก

กราวจีน

เพลงกราวจีน เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทกราวทำนองหนึ่ง มีสำเนียงจีน ใช้บรรเลงประกอบตัวละครสัญชาติจีน ในลักษณะที่ตัวละครเข้าเฝ้าฮ่องเต้ หรือตัวละครที่สูงศักดิ์กว่า และขณะตัวละครเดินเล่นสนุกสนาน สบายอารมณ์ หรือในโอกาสที่ต้องการความคึกคัก เร้าใจ

กราวชัย

เพลงกราวชัย เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทกราวทำนองหนึ่ง หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งจากเพลงกราวนอก พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ นำไปร้องประกอบในละครปลูกใจเรื่องศึกกลางกรมศิลปากรจัดแสดงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ บทร้องที่ใช้ร้องเป็นสร้อย มีเนื้อร้องดังนี้

“เพื่อไถรรงค์ เราจะวิ่งตรงไปรบเอาชัย (ข้า)	ถึงเสียกายไฉไลยนักรบไทย
ถึงเสียชนม์ต้องทนยอมเสียไป	แต่ไถรรงค์ต้องคงอยู่เป็นธงชาติไทย”

กราวดง

เพลงกราวดง เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทกราวทำนองหนึ่ง เป็นเพลงทำนองเก่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ กรมศิลปากรจัดแสดงละครเรื่อง พระสุธนมนิราห์ ตอนพระสุธนนยกทัพ จึงได้นำบทร้องของนายธนิธ อยู่โพธิ์ เข้าประกอบทำนองเพลงกราวดง และใช้บรรเลงต่อท้ายเพลงกราวกลางของชุดกราววีรชัยอาสา

กราวตะลุง

เพลงกราวตะลุง เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทกราวทำนองหนึ่ง สันนิษฐานว่า นักดนตรีในสมัยรัชกาลที่ ๕ หรือรัชกาลที่ ๖ แต่งขึ้นโดยดัดแปลงจังหวะเพลงตะลุงของภาคใต้ ให้ทำนองและจังหวะดำเนินลีลาแบบเพลงกราว เพลงนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำไปบรรจุในละครบทพระราชนิพนธ์เรื่อง ขอมดำดิน

ในการประกอบพิธีไหว้ครูโซนละคร นายอาคม สายาคม ครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูโซนละคร ได้ใช้เพลงกราวตะลุงบรรเลง เพื่ออัญเชิญครูโนราให้ลงมาสู่พิธี

เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑ คุณหญิงชั้น ศิลปบรรเลง ได้นำเพลงกราวตะลุงนี้มาแต่งแปลง ทำนองใหม่ทั้งบทร้องและทำนอง เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงกราวตะลุงแปลง เพื่อให้นักเรียนโรงเรียนวัดบวรนิเวศ บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดง ในรายการที่ถ่ายทอดทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕

กราวนอก

เพลงกราวนอก ๒ ชั้นเป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทกราวทำนองหนึ่ง ใช้ประกอบการยกทัพตรวจพลของกองทัพฝ่ายพลับพลาในการแสดงโซน หรือจัดทัพตรวจพลของทหารที่เป็นมนุษย์ในการแสดงละคร นอกจากนี้เพลงกราวนอกรยังใช้เป็นเพลงประจำกัณฑ์มหาราชในเทศน์มหาชาติ ในพิธีไหว้ครูใช้เพลงนี้ บรรเลงเพื่อเชิญครูดนตรี ครูนาฏศิลป์ที่เป็นมนุษย์และล่องลับไปแล้ว ให้มาร่วมในงานพิธีไหว้ครูที่จัดขึ้น

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำทำนองเพลงกราวนอก ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น สำหรับใช้เป็นเพลงโหมโรงเสภา ทางหนึ่ง

นอกจากนี้นายบุญยงค์ เกตุคง ยังได้นำทำนองเพลงกราวนอก ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เพื่อใช้เป็นเพลงโหมโรงอีกทางหนึ่งด้วย

กราวใน

เพลงกราวใน เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทเพลงกราว จัดอยู่ในจำพวกไม้กลอง โดยมีลักษณะการเดินไม้กลองสลับกับตีตะโพน ทำนองเพลงนี้มีหลายลักษณะ ดังนี้

๑. เพลงหน้าพาทย์ ประเภทกราว จัดเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ประกอบอาภักดิ์ปฏิกิริยาของตัวละครฝ่ายยักษ์ มีอัตรา ๒ ชั้นใช้ประกอบการยกทัพตรวจพลของกองทัพฝ่ายลงกา ที่เป็นตัวละครฝ่ายยักษ์ ลักษณะทำนองแสดงความมองอาจ สง่างาม กระฉับกระเฉง และอีกเหิม โบราณจารย์ได้บรรจุเพลงกราวในไว้เป็นเพลงอันดับที่ ๑๒ ในเพลงชุดโหมโรงเย็น โดยแฝงความหมายถึง การเสด็จมาของเทพเจ้าฝ่ายอสูร เช่น ท้าวฤเวระเวสสุวรรณ เป็นต้น

๒. เพลงหน้าพาทย์ ประเภทกราว มี ๓ ท่อน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กราวใน ๓ ท่อน บางแห่งเรียกว่ากราวใน ๓ ท่า โบราณจารย์นำไปเรียบเรียงเป็นเพลงอันดับแรกในเพลงชุดโหมโรงกลางวัน มีหลายตำรับ บางตำรับประกอบด้วยเพลงกราวใน เสมอข้ามสมุทร รัวลาเดียว เข็ด ชุบ ลา ตระบองกัน-รัวลาเดียว ตะคุกรุ่น-รัวลาเดียว ใช้เรือ-รัวลาเดียว ปลุกต้นไม้-รัวลาเดียว คุกพาทย์-รัวลาเดียว พันพิราพ ตระสันนิบาต เลี่ยน เข็ด ปฐุม รัวลาเดียว บาทสกุณีและกราวรำ ดู กลางวัน

๓. เพลงเดี่ยว มีอัตรา ๓ ชั้น พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้แต่งขยายจาก เพลงกราวใน ๒ ชั้น ที่เป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบการยกทัพตรวจพลของกองทัพฝ่ายลงกา เพื่อให้มีลีลา และทำนองเป็นเพลงทางเดี่ยวทางหนึ่ง นายกล้า ณ บางช้าง นักดนตรีชาวอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม แต่งขยายไว้ทางหนึ่ง

๔. เพลงเดี่ยว ประเภทเพลงเถา มีนักดนตรีหลายท่านนำเพลงกราวใน ๒ ชั้นไปแต่งขยายเป็น อัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถาหลายทาง โดยตกแต่งทำนองให้ มีกลิ่นเด็ดเดี่ยวพรายของการบรรเลงเป็นเพลงเดี่ยว ทั้งทางโอดทางพัน เพลงนี้จึงมีลีลาและทำนองหลาย ลำนวน จัดเป็นเพลงประเภทอวดฝีมือชั้นสูงของนักดนตรี และเป็นเพลงที่มีทางเดี่ยวของเครื่องดนตรี ทุกชนิด พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ได้แต่งเป็นเพลงเถาสำหรับเดี่ยวซอสามสายทางหนึ่ง หลวง ประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งทางเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ในวงปี่พาทย์ และเดี่ยว ทางซอด้วง นายพุ่ม บาปุยะวาทย์ แต่งเดี่ยวทางระนาดเอกและระนาดทุ้ม ฯลฯ

๕. เพลงกราวในทางฝืน หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้มาจากความฝืน นายบุญยงค์ เกตุคง ได้เขียนเอาไว้ในหนังสืออนุสรณ์คำนิ่งในวาระฉลองครบรอบร้อยปีเกิดของ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ว่า “ทางครูหลวงประดิษฐไพเราะ ได้แต่งเพลงกราวในทางฝืนไว้เพลงหนึ่ง ซึ่งท่านเล่า ว่าท่านได้เพลงนี้มาจากความฝืน ข้าพเจ้ามีบุญได้ฟังท่านตีกราวในทางฝืนนี้เพียงครั้งเดียว พอขึ้นเพลง ท่านตีช้าด้วยข้อยังไม่ร้อน แต่พอดีไป ๆ ยิ่งไวขึ้นทุกที ทั้งที่ท่านมีอายุมากแล้ว แต่ความไวนั้นแม้คนหนุ่ม ที่มีกำลังดีก็ยังไม่สู้ท่านไม่ได้”

๖. โหมโรงกราวใน นายพินิจ ฉายสุวรรณ ได้ต่อเพลงกราวใน ๓ ชั้น ทางฆ้อง จากนายสอน วงฆ้อง โดยนายพินิจ ฉายสุวรรณกล่าวว่า “ถ้าไม่ได้เนื้อฆ้องไว้ ต่อไปเวลาตีระนาดจะอย่างไร” เมื่อคราว ที่ต้องจัดวงไปบรรเลงประชันวงถวายหน้าพระที่นั่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๒๔ นายพินิจ ฉายสุวรรณจึงนำทำนองเพลงกราวใน ๓ ชั้น ที่ต่อมาจาก นายสอน วงฆ้อง มาแต่งปรุงทางใหม่ ให้เป็นเพลงโหมโรงเสภาที่มีลูกล้อ ลูกชัด แต่งเสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๒๔

ตัวอย่าง โน้ตเพลงใหม่โรงกราวใน ๓ ชั้น

๗. เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ ร้อยตำรวจตรีกาหลง พึ่งทองคำ ได้นำเพลงกราวในมาแต่งเป็นทำนองทางเดียวปีใน โดยแต่งสำหรับอัตรา ๒ ชั้น และชั้นเดียว และต่อให้นายจิระศักดิ์ เชื้อแดง

กราวใน ๓ ท่อน

เพลงกราวใน ๓ ท่อน เป็นเพลงแรกของเพลงชุดใหม่โรงกลางวัน กราวใน ๓ ท่า ก็เรียก ดู กราวใน ๒

กราวรำ

เพลงกราวรำ ๒ ชั้นและชั้นเดียว เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่อ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ เพลงนี้เป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบกิริยาเหยียหยันของตัวละครในการแสดงโขน ละคร นอกจากนี้ยังนำไปบรรเลงเป็นเพลงบรรเลงส่งท้ายในความหมายของการอวยชัยให้พรสำหรับงานมงคล ตลอดจนบรรเลงเมื่อการแสดงสิ้นสุดลง เช่น บรรเลงเมื่อเสร็จสิ้นพิธีของสงฆ์ ที่เรียกว่า “ส่งพระ” บรรเลงเป็นเพลงท้ายสุดในพิธีไหว้ครู โดยบรรเลงต่อจากเพลงเชิดกลอง เพื่ออวยชัยให้พรแสดงความยินดีต่อความสำเร็จในการประกอบพิธีกรรมไหว้ครู

พระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) นำเพลงกราวรำ ๒ ชั้น มาแต่งปรุงทางให้ต่างไปจากทำนองเดิม โดยแปลงระดับเสียงตอนจบทำนองท้ายท่อนที่ ๒ ให้ต่ำเป็นคู่ ๔ เรียกชื่อใหม่ว่า กราวรำมอญ ดู กราวรำมอญ

กราวรำแขก

เพลงกราวรำแขก ๒ ชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้ นายมนตรี ตราโมท แต่ง เพื่อบรรจุในชุดเพลงดนตรีประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ

กราวรำพม่า

เพลงกราวรำพม่า เป็นเพลงหน้าพาทย์ทำนองหนึ่ง มีสำเนียงพม่า ใช้ประกอบการแสดงละครใน บทบาทที่ต้องการแสดงความยินดี หรือดีใจในชัยชนะของตัวละคร ใช้กับละครที่มีเนื้อเรื่องและตัวละคร เป็นพม่า เช่น เรื่องราชาธิราช เป็นต้น

กราวรำมอญ

เพลงกราวรำมอญ ๒ ชั้น เป็นเพลงที่พระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) ได้แต่งดัดแปลงจากเพลง กราวรำ ๒ ชั้น ทำนองเก่า ในช่วงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยแปลงระดับเสียงตอนจบทำนองท้ายท่อนที่ ๒ ให้ต่ำลงเป็นคู่ ๔ เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงกราวรำมอญ เพลงนี้นำมาบรรจุเป็นเพลงร้องในบทมโหรีเรื่องกาگی ซึ่งเป็นบทที่เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ประพันธ์ นอกจากนี้ยังนำมาบรรจุในเพลงตบนางนาค เป็นเพลงตบอัตรา ๒ ชั้น สำหรับใช้บรรเลงร้องส่งมโหรี ประกอบด้วยเพลง นางนาค พัดชา ลีลากระพุ่ม กราวรำมอญ และได้

เพลงกราวรำมอญ ๒ ชั้น ทางที่พระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) แต่งนี้ ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นายแปลก (พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ก่อนรับพระราชทานราชทินนาม ได้นำเพลงมโหรีตบนางนาค ประกอบด้วยเพลงนางนาค พัดชา ลีลากระพุ่ม กราวรำมอญ และได้ มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นทุกเพลง จึงเกิดเพลงกราวรำมอญ ๓ ชั้น ทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ทางหนึ่ง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงกราวรำมอญ ๒ ชั้น ทางของพระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียกเรียงเป็นเพลงเถา สำหรับใช้บรรเลงเป็นเพลงลา บทร้องเพลงเถานี้มี ๒ ส่วน คือ ส่วนของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และส่วนของนายโชติ ดุริยประณีต

บทร้อง เพลงกราวรำมอญ เถา

บทร้องส่วนที่ ๑

๓ ชั้น	ขอท่านผู้ชอบดนตรีจึงมีสุข	นิราศภัยไกลทุกข์ทุกสิ่งสรรพ
	หวังสิ่งใดได้สมอารมณ์พิน	เกษมสันต์ทุกทิวาราตรีกาล
๒ ชั้น	อายุไขไม่น้อยกว่าร้อยปี	มีวรรณะพ้องศรีพละหาญ
	ลากไหลมาเนืองนองดังท้องธาร	เกียรติตระการทั่วฟ้าธาดรี
ชั้นเดียว	ไปทิศใดให้มีแต่คนรัก	อุปสรรคทั้งหลายจงพ่ายหนี
	เจริญด้วยคุณธรรมจारी	ประสพศรีสุขสวัสดิ์พิพัฒน์เทอญ
		(หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่ง)

บทร้องสำนวนที่ ๒

๓ ชั้น	รอนรอนอ่อนแสงสุริยา	ใกล้เวลาเหลียวลับรำศรี
	กาลกำหนดห่มดบรเพลงดนตรี	ก็ถึงที่สิ้นสุดจุสุริยา
๒ ชั้น	โอกาสหน้าจะมาพบประสบใหม่	เพื่อกล่อมใจให้ท่านได้หรรษา
	บัดนี้ต้องจำพรากจำจากลา	ก่อนจะคลาคลาดจากขอฝากพร
ชั้นเดียว	ขอเทพไทได้ขจัดพิบัติทุกข์	ส่งเสริมสุขภิญโญสโมสร
	สิ่งประสงค์จึงประสบสถาวร	เกียรติขจรเจิดจรัสเจริญเทอญ
		(นายโชติ ดุริยประณีต แต่ง)

กราวรำเสภา

เพลงกราวรำเสภา ๒ ชั้น ใช้ร้องส่งปีพาทย์ประกอบเสภา เป็นประเภทเพลงลา พระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) ได้เคยแต่งแปลงเสียงจากเพลงกราวรำ ๒ ชั้น ให้ต่ำลงเป็นคู่ ๔ เรียกว่า เพลงกราวรำมอญ ต่อมาท่านได้แต่งปรับปรุงแนวทำนอง และเปลี่ยนเสียงท่อนท้าย ท่อนที่ ๒ ตอนจบ ของเพลงกราวรำมอญ ๒ ชั้นให้ลงต่ำมาอีก ๑ เสียง เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เพลงกราวรำเสภา

กราวเรีงพล

เพลงกราวเรีงพล เป็นเพลงประเภทเดี่ยวประชันฝีมือ นายจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ แต่ง

กราวลาว

เพลงกราวลาว เป็นเพลงกราวทำนองหนึ่ง มีสำเนียงลาว ใช้ประกอบการแสดงละคร เช่น ในบทละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพลายเพชรพลายบัวออกศึก เป็นต้น

กราววีรชัย

เพลงกราววีรชัย เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทกราว ใช้ประกอบทำกระโดดโลดเต้นของตัวละครฝ่ายลิงในกองทัพพลับพลา นายกรี วรรณะริน ประดิษฐ์ทำเต้น

กราววีรชัยอาสา

เพลงกราววีรชัยอาสา เป็นชื่อชุดของการแสดงระบำชุดหนึ่ง อยู่ในละครเรื่องมโนราห์ เนื้อเรื่องกล่าวถึง พระสุธนเสด็จมาร่ำลานางมโนราห์ไปทำศึก มีฉากจัดทัพในฉากพระสุธนเสด็จตรวจทัพ นายมนตรีตราโมท แต่งทำนองและบทร้องขึ้นใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ เรียกชื่อว่า เพลงกราวกลาง ต่อด้วยเพลงกราว

ดงซึ่งเป็นท่านองเดิม ท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี ประดิษฐ์ทำรำ กรมศิลปากรจัดแสดงละครเรื่องนี้ให้
ประชาชนชมเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๔

บทร้อง เพลงกราววีรชัยอาสา

ร้องเพลงกราวกลาง

ทหารเหล่าเกาทัณฑ์ขยันยิง	ขยันยิงแม่นยำไม่ย่อเย่น
ทหารหอกถือหอกออกประจัญ	แต่ละคนกล้าหาญชำนานฤทธิ
ทหารดาบถือดาบวะวับแสง	ฟันแทงแต่ละทีไม่มีผิด
ทหารม้าควมม้าคราประชิด	ปัจจามิตรย่นระย่อไม่ต่อตาม

ร้องเพลงกราวดง

พวกเราเหล่าทหารชำนานฤทธิ	ฤทธิรุดเกรียงไกรในสยาม
เคยผ่านศึกมีชัยในสงคราม	ไม่เคยขามคร้ามครั่นสรรพภัย

กราววีรสตรี

เพลงกราววีรสตรี เป็นเพลงประกอบระบำปลุกใจ ใช้เพลงกราวนอกบรรเลง และขับร้อง ออก
ด้วยเพลงเชิด ใช้ประกอบการแสดงละครเรื่อง ศีกกลาง บทพระนิพนธ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
วรวรรณากร กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ จัดแสดง ณ โรงละครปรีดาสัย เรียกชื่อว่า ระบำกราววีรสตรี
หรือระบำหญิงไทย

บทร้อง ระบำกราววีรสตรี

ร้องเพลงกราวนอก

เกิดเป็นไทยชายหญิงไม่นั่งขลาด	แสนสมัครรักชาติศาสนา
กตัญญูสู้ตายถวายชีวา	ต่อเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินสิ้นทุกคน

ดนตรีรับ

ยามสบายปล่อยชายเป็นทหาร	ครั้นเกิดการศึกษาเมื่อขัดสน
พวกผู้หญิงใช้จะทิ้งนั่งอับจน	ต่างชวนช่วยช่วยม้วยไม่กลัว

ดนตรีรับ

เปลก็ไกวดาก็แกว่งแข็งหรือไม่	ไม่วอดหยิ่งหญิงไทยมิใช่ชั่ว
ไหนไถถากตราครุฑไรไหนทำครัว	ใช้รู้จักแต่จะยั่วฟัวเมื่อไร

ดนตรีรับ

แรงเหมือนมดอดเหมือนกากกล้าเหมือนหญิง	มันและจริงดังว่าหรือหาไม่
เมืองกลางปางจะจอดรูดเพราะใคร	เพราะหญิงไทยไล่ผู้ศัตรูแพ้

ดนตรีรับ

ออกเพลงเชิด

กราวอาสา

เพลงกราวอาสา เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทกราวทำนองหนึ่ง ใช้ประกอบการแสดงละครเรื่อง อานุกาพแห่งความรัก บทประพันธ์ของพลตรี หลวงวิจิตรวาทการ นายมนตรี ตราโมท แต่งทำนองเพลง เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๙

กริดยาง

เพลงกริดยาง เป็นเพลงทำนองปีพื้นบ้านภาคใต้ทำนองหนึ่ง นายควน ทวนยก แต่งทำนองขึ้น โดยนำเพลงทำนองพื้นบ้านมาสร้างสรรค์ใหม่ สำหรับประกอบการแสดงระบำนาฏยรังสรรค์ ชูตระกูลกริดยาง ของโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

กรุงเทพมหานคร

เพลงกรุงเทพมหานคร ๓ ชั้น เป็นเพลงประเภทโหมโรงเสภา ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ นายพินิจ ฉายสุวรรณ นำทำนองเพลงเทวาประสิทธิ์ ๒ ชั้น มา แต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เพื่อบรรเลงในงานมหกรรมดนตรีไทยระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร โดยตั้งชื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของหน่วยงานราชการ และวงดนตรีไทยของกรุงเทพมหานคร ที่ผู้แต่งรับราชการอยู่ว่า โหมโรงกรุงเทพมหานคร

ตัวอย่าง โน้ตเพลงโหมโรงกรุงเทพมหานคร ๓ ชั้น

กฤดาภินิหาร

เพลงประกอบระบำเทพบุตรนางฟ้า เรียกว่า ระบำกฤดาภินิหาร เป็นระบำชุดหนึ่งในละครเรื่อง เกียรติศักดิ์ไทย กรมศิลปากรนำออกแสดงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๖ นางลมุล ยมะคุปต์ ร่วมกับนางศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก (หม่อมต่วน ภัทรนาวิก) นางสุตา บุษปฤกษ์ แต่งบทร้อง นายมนตรี ตราโมท บรรจุเพลง เพลงระบำชุดนี้ประกอบด้วยเพลงร่ำดีกดาบรพ์ ร้องเพลงครวญหา ๒ ชั้น ต่อท้ายด้วยเพลงจิ้นร่ำ และเพลงจิ้นถอน

บทร้อง ระบำกฤดาภินิหาร

ร้องเพลงครวญหา

ปราโมทย์แสน	องค์อัปสรอมรแมนแดนสวรรค์
ยินกฤดาภินิหารมหัศจรรย์	เกียรติไทยลั่นลือเลื่องเรืองรุจี
ต่างเต็มตื่นชื่นชมโฉมนี้	โอษฐ์เฝื่อนอรรถวยพรสุนทรศรี
แจ้วจำเรียงเสียงเพลงสดุดี	ดนตรีรีเร่อยประโคมประโลมลาน
แล้วลีลาศเร่ร่ำระบำร่ำ	กรกริตกรายโปรยปรายมาลีสีประสาน
พรมน้ำทิพย์ปรงปนสุคนธาร	จักรวาลฉ่ำชื่นรื่นรมย์ครัน

บิพาทย์ทำเพลงจิ้นร่ำ-จิ้นถอน

(นางสุตา บุษปฤกษ์ แต่ง)

กลม

เพลงกลม เป็นเพลงหน้าพาทย์ทำนองหนึ่ง สำหรับใช้ประกอบกิริยาไปมาทางอากาศของเทพเจ้า หรือตัวละครสูงศักดิ์ เช่น พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ พระวิษณุกรรม พระอินทร์ พระอรชุน เจ้าเงาะ ฯลฯ

เพลงกลมเป็นเพลงอันดับที่ ๑๐ ของเพลงชุดโหมโรงเย็น และเป็นเพลงประจำกัณฑ์ลักกับรรพในเทศน์มหาชาติ ลีลาทำนองของเพลงนี้ เริ่มต้นด้วยระดับเสียงกลาง เมื่อจบท่อนเพลงเปลี่ยนเป็นเสียงสูง เสียงต่ำ และกลับมาเสียงกลาง ในทำนองและลีลาเดิมจึงเรียกว่า เพลงกลม เรียกหน้าพาทย์เพลงของเพลงนี้ว่า “ลูกกระสุน” ในการแสดงละครนอก เรื่องสังข์ทอง ใช้บรรเลงเพลงนี้ในบทของเจ้าเงาะ หรือในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ใช้กับบทของสิงหรา

ทำนองเพลงกลมนี้น หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นำไปเป็นแนวในการแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น ใช้บรรเลงเป็นเพลงโหมโรง เรียกชื่อใหม่ว่า โหมโรงกระสุนทอง

กลมเจ้าเงาะ

เพลงกลมเจ้าเงาะ เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบทำรำของเจ้าเงาะ ในการแสดงละครเรื่องสังข์ทอง

กลมพระขรรค์

เพลงกลมที่ใช้บรรเลงประกอบทำรำของพระอรชุน ดู กลมอรชุน

กลมอรชุน

เพลงกลมอรชุน เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบทำรำของพระอรชุน เรียกว่า กลมอรชุน เป็นทำรำในการแสดงละครเรื่องอรชุน ชื่อของเพลงนี้ บางแห่งเรียกว่า กลมพระขรรค์

กล้วยไม้

เพลงกล้วยไม้ เป็นเพลงประกอบการเชิดหนังตะลุงทำนองหนึ่ง โดยปกติใช้ปี่บรรเลง จัดเป็นเพลงประเภทดำเนินทำนอง

กลอง

เพลงกลอง เป็นเพลงสำเนียงแขก ใช้บรรเลงด้วยปี่ชวา กับกลองแขกประกอบการเล่นและรำ กระบี่ กระบอง มวยไทย รำดาบ รำจ้าว เรียกชื่อเพลงว่า เพลงกลองแขก หรือสระหม่า ทำรำเป็นรำแบบมลายู เรียกชื่อเพลงว่า เพลงกลองมลายู หรือสระหม่าแขก ทำรำแบบมลายูคือ ทำรำกริช ฯลฯ โดยเครื่องดนตรีที่ใช้มีปี่ชวากับกลองมลายู

กลองโยน

เพลงกลองโยน เป็นเพลงหน้าพาทย์ สำหรับประกอบกิริยาเคลื่อนไหวไปมาอย่างเป็นริ้วขบวน หรือประกอบการยกทัพ หรือขบวนพยุหยาตราที่มีศักดิ์ศรี พรั่งพร้อมด้วยเครื่องอิสริยยศทั้งหลาย เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เพลงทะแยกลองโยน นอกจากนี้ยังใช้เป็นเพลงประจำกัณฑ์นครกัณฑ์ของเทศน์มหาชาติ มีเพลงเชิดบรรเลงต่อท้าย

กล่อม

เพลงกล่อม เป็นทำนองหนึ่ง ใช้บรรเลงในวงขับไม้เรียกว่า กล่อมมโหรี ในการแสดงละคร เพลงกล่อมใช้ตอนโลม หรือตอนที่ตัวแสดงฝ่ายพระเข้าหานาง

กล่อมช้าง

เพลงกล่อมช้าง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงพระนิพนธ์ทำนองและบรรจุเพลงกล่อมช้างนี้ไว้ในบทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ตอนอินทรชิตแผลงศรพรหมาสตร์ เพื่อนำไปบรรเลงและขับร้องต้อนรับ ม.ดูแมร์ ผู้สำเร็จราชการอินโดจีน พระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๒

กล่อมนาค

เพลงกล่อมนาค เป็นเพลงพื้นบ้านทำนองหนึ่งของภาคใต้ ใช้ขับร้องในงานบวชนาค นิยมแถบจังหวัดชุมพร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ฯลฯ เนื้อหาสาระของเพลงกล่อมนาคเน้นการดักเตือนเจ้านาค ให้รำลึกถึงพระคุณของบิดามารดาก่อนที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เพลงคำตัก ก็เรียก

กล่อมนางนอน

เพลงกล่อมนางนอน เป็นทำนองเพลงพื้นบ้านล้านนา นิยมนำมาบรรเลงในวงสะล้อ ซอ ปีน ของวัฒนธรรมล้านนาตะวันออก

กล่อมนารี

เพลงกล่อมนารี ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ ส่วนเพลงกล่อมนารีชั้นเดียวเป็นเพลงทำนองหนึ่งในเพลงเรื่องสินวล

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ นายมนตรี ตราโมท ได้ต่อเพลงกล่อมนารี ๒ ชั้นจากนางเคลือบ ต้นเสียงหุ่นกระบอกของหม่อมราชวงศ์เกาะ พัคฆเสนา จากนั้นจึงนำมาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น โดยในอัตรา ๓ ชั้นได้แต่งให้มีท่อนเปลี่ยน และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

บทร้อง เพลงกล่อมนารี เถา

๓ ชั้น	พระแยมยิ้มพริ้มเพราเข้าหยอก	ลัพยอกยิวนสรวลสม
	พักตร์เจ้าเศร้าสลดตอบรทม	พี่จะกล่อมเอาจลมให้นิทรา
๒ ชั้น	สายสมรนอนเกิดพี่จะกล่อม	เจ้างามจริงพริ้งพร้อมดังเลขา
	นวลละอองฟุ้งพักตร์โสภา	ดังจันทร์ทรงกลดหม่อมมลิน
ชั้นเดียว	งามเนตรดั่งเนตรมฤตมาศ	งามชนงววดังคันคิลปี
	อรชรอ่อนแอ้นดังกินริน	หวังถวิลไม่เว้นวายเอย

(บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

กล่อมพญา

เพลงกล่อมพญา ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับสองไม้ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ ใช้ประกอบการแสดงโขน ละคร บางแห่งใช้ว่า กล่อมพระยา เพลงนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้นำเพลงนี้บรรจุไว้ในบทร้องมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย

เพลงกล่อมพญาชั้นเดียว เป็นเพลงที่นายมนตรี ตราโมท นำทำนองเพลงกล่อมพญา ๒ ชั้น มาแต่งตัดทำนองสำหรับใช้ประกอบการแสดงละคร

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ เรือเอกแสง วิเศษสุด ร.น. ได้นำเพลงกล่อมพญา ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา บทร้องนำมาจากบทละครเรื่องอิเหนา

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ นายเฉลิม บัวทอง ได้แต่งทางเปลี่ยนเที่ยวกลับทั้งเถา นำออกรายการโทรทัศน์ รายการสังคีตกรรมของธนาคารกรุงเทพ จำกัด สำหรับใช้เป็นเพลงกล่อมปิดท้ายรายการภาคศิลป์ บทร้องเป็นบทที่ศาสตราจารย์ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล แต่งขึ้นใหม่ นางบุญชู ทองเชื้อ เป็นผู้ขับร้อง

บทร้อง เพลงกล่อมพญา เถา

บทร้องที่ ๑

๓ ชั้น	เจ้าสายสุดที่รักพี่ จะถนอมเนื้อนวลไฉวนชเย	แม่นได้เหมือนฉนี้ะน้องเอ๋ย ไม่มีเลยที่จะร้างแรมรัก
๒ ชั้น	ของพี่มีแล้วมาหายไป มาพบโฉมฉายละม้ายนัก	เจ็บใจพี่เพียงอกหัก พี่รักเจ้าดังดวงตา
ชั้นเดียว	เมื่อนั้น ฟังปันหยีขับจับวิญญาณ	อุณากรรณกะหม่นวิยาทยา คิดถึงเชษฐาที่ยังอาลัย

(บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

บทร้องที่ ๒

๓ ชั้น	ชื่นชีวิตพิศวาส จะแนบข้างเคียงหมอนอ่อนละมุ่ม	เชยไสยาสน้องเชยที่เคยหนุน เอื้ออุ่นเกล้าคลอพะนอนอน
๒ ชั้น	จะขับกล่อมจอมใจให้สุขสม หลับเสียเถิดพี่อย่าอาวรณ์	รื่นรมย์ด้วยสำเนียงเสียงอออดอ่อน จงฟังกลอนกล่อมจิตให้นิทรรา
ชั้นเดียว	ไหววอนเทวอาวรักษ์ ฟังน้องร้องเพลงกล่อมพญา	จงพิทักษ์ขวัญหทัยให้ทรรา จนกว่าพี่จะกลับไปกับทรวง

(ศาสตราจารย์ น.พ.พูนพิศ อมาตยกุล แต่ง)

กล่อมสุหร่ำ

เพลงกล่อมสุหร่ำ เป็นเพลงสำเนียงแขก อัตราชั้นเดียว เป็นเพลงขนาดสั้น ใช้ร้องรับประกอบ การแสดงลิเก

กลางพนา เภา

เพลงกลางพนา ๒ ชั้น ชื่อเดิมคือเพลงชมดง ๒ ชั้น ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ เป็นเพลงบรรยายธรรมชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ นายสำราญ เกิดผล นำเพลงชมดงกลาง ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมทั้งแต่งท่อนเปลี่ยนเพื่อเพิ่มทำนอง ลูกล่อลูกขัด นำทำนองเพลงที่แต่งมาเรียบเรียงเป็นเพลงเภา ส่วนบทร้องเป็นบทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

บทร้อง เพลงกลางพนา เภา

๓ ชั้น	ไอ้คีนี่หุทัยแสนสุคร่ำ	สุดจะเหงาเปลี่ยนใจให้พวา
	มองดูดาวเพ็ญจันทร์ดวงดารา	ในวิญญูระทมตรมดวงใจ
๒ ชั้น	ศศิธรเคลื่อนคล้อยลอยส่ว่าง	สุดอ้างว้างดวงจิตมิสดใส
	อยู่เดียวดายกลางป่าพนาลัย	วิหคไพรร้อนร้องก้องอรัญ
ชั้นเดียว	ชะนีน้อยห้อยโหนโจนพฤษภา	พยัคฆาหวั่นใจไม่สุขสันต์
	ทั้งหนาวใจหนาวกายสุดจาบัลย์	ดวงชีวันเกือบม้วยมรณา

(พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี)

ตัวอย่าง โน้ตเพลงกลางพนา

กลางพม่าใหญ่

เพลงกลางพม่าใหญ่ ๒ ชั้น เป็นเพลงสำเนียงพม่า ใช้ประกอบการแสดงละคร เช่น บทละคร เรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ในบทของพระเจ้ากรุงอังวะ เป็นต้น

กลางวัน

เพลงชุดโหมโรง เป็นเพลงโหมโรงมหรสพลักษณะหนึ่ง เรียกว่า โหมโรงกลางวัน สำหรับบรรเลงในตอนก่อนที่จะมีการแสดงต่อในช่วงบ่าย เดิมมีเพียง ๒ เพลงคือ เพลงกราวในและเพลงเชิด ต่อมาจึงมีการนำเพลงหน้าพาทย์สำคัญที่ใช้ในการแสดงโขนละครมาเรียบเรียง สำหรับเพลงสุดท้ายของชุดโหมโรงกลางวันก่อนการแสดง ปี่พาทย์บรรเลงเพลงวาลงโรง เพลงโหมโรงกลางวันนี้ต่างวง ต่างคณะ ต่างสำนักดนตรี มีการนำเพลงหน้าพาทย์มาเรียบเรียงแตกต่างกัน ในส่วนของเพลงระบองกัน เพลงนี้เป็นชุดเพลงที่มีหลายเพลงต่อเนื่องกัน ประกอบด้วยเพลงระบองกัน ประสิทธิ์ โปรยข้าวตอก และย่อนเสี้ยน ย่อนหนาม สำหรับเพลงชุดโหมโรงกลางวันมีหลายตำรับแต่ละตำรับกำหนดเพลงไว้แตกต่างกัน ลำดับเพลงแต่ละตำรับจึงอาจสลับชื่อเพลงบ้าง แต่ยังคงเพลงครบชุดและยังคงชื่อเรียกเพลงของแต่ละตำรับไว้ดังนี้

ตำรับนายเฉลิม บัวทั้ง ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท้า (๓ ท่อน) เสมอข้ามสมุทร รั้วสามลา เชิด ๒ ชั้น เชิดชั้นเดียว ชุบ ลา ระเบบองกัน-รั้ว ปลุกต้นไม้ รั้วปลุกต้นไม้ ใช้เรือ ตะคุกรุ่น แผละ เหาะ-รั้ว โล้-รั้ว เชิดฉาน ลา และวา

ตำรับนายเชื้อ ดนตรีรส ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร รั้วสามลา เชิดกลอง ชุบ ลา รั้ว ระเบบองกัน ปลุกต้นไม้-รั้ว แผละ-รั้ว รั้วปลุกต้นไม้ รุกัน แผละ รั้ว เชิดฉาน ลา และวา

ตำรับนายโชติ ดุริยประณีต ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร รั้วสามลา เชิด ชุบ ลา รั้ว ระเบบองกัน รุกัน แผละ-รั้ว ปลุกต้นไม้ ชายเรือ เหาะ โล้ เชิดฉาน ลา และวา

ตำรับนายถวิล อรรถกฤษณ์ ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร รั้ว เชิด ๒ ชั้น เชิดชั้นเดียว ชุบ ลา ระเบบองกัน รั้ว ตะคุกรุ่น รั้ว ปลุกต้นไม้ รั้ว ชายเรือ รั้ว โคมเวียน รั้วแผละ โล้ เชิดฉาน ลา และวา

ตำรับหลวงบำรุงจิตรเจริญ (รูป สาตราวิสัย) ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร ชุบ ลา ระเบบองกัน-รั้ว ตะคุกรุ่น-รั้ว ใช้เรือ ปลุกต้นไม้-รั้ว คุกพาทย์ พันพิราพ ระเบสนนิบาต เสี้ยน ๒ เที้ยว เชิด ปฐม ลา รั้ว บาทสกุณี กราวรำ และวา

ตำรับนายบุญยงค์ เกตุคง ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร เชิด ๒ ชั้น เชิด
ชั้นเดียว ขุบ ลา รัว ตระบองกัน รัว ปลุกต้นไม้ รัว ชายเรือ รัว รุกัน แผละ รัว เหาะ รัว ไล่ รัว
เชิดฉาน ลา และวา

ตำรับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้าม
สมุทร รัวสามลา เชิด ๒ ชั้น เชิดชั้นเดียว ขุบ ลา รัว ตระบองกัน-รัว ปลุกต้นไม้ ใช้เรือ ตะคุกรุกัน
เหาะ ไล่ เชิดฉาน ลา และวา

ตำรับนายเพชร จรรย์นาฎย์ ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร รัวสามลา เชิด
ขุบ รัว ตระบองกัน ตะคุกรุกัน ปลุกต้นไม้ ชายเรือ โคมเวียน-รัว แผละ-รัว ไล่-รัว เชิดฉาน ลา รัว
และวา

ตำรับนายมนตรี ตราโมท ประกอบด้วยเพลง กราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร เชิด ขุบ ลา
ตระบองกัน ปลุกต้นไม้ ชายเรือ ไล่ โคมเวียน รุกัน แผละ เชิดฉาน และวา

ตำรับในหลักสูตรของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เรียบเรียงและลำดับไว้ ประกอบด้วยเพลง
กราวใน ๓ ท่อน เชิด ขุบ ลา ตระบองกัน-รัว เสมอข้ามสมุทร เชิดฉาน ปลุกต้นไม้ ชายเรือ รุกัน แผละ
เหาะ ไล่ และวา

ตำรับนายสอน วงษ์ทอง ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร-รัว เชิด ๒ ชั้น ขุบ ลา
ตระบองกัน-รัว ปลุกต้นไม้-รัว ชายเรือ ไล่-รัว เหาะ โคมเวียน-รัว รุกัน แผละ-รัว เชิดฉาน
ลา และวา

ตำรับขุนสำเนียงชั้นเชิง (มน โกมลรัตน์) ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร
รัวสามลา เชิด ๒ ชั้น เชิดชั้นเดียว ขุบ ลา รัว ตระบองกัน รัว ปลุกต้นไม้ รัว ชายเรือ รัว รุกัน
แผละ รัว เหาะ ไล่ เชิดฉาน รัว และวา

ตำรับศาสตราจารย์อุทิศ นาคสวัสดิ์ ประกอบด้วยเพลงกราวใน ๓ ท่อน เสมอข้ามสมุทร-รัว เชิด
ขุบ ลา ตระบองกัน-รัว ตะคุกรุกัน ใช้เรือ-รัว ปลุกต้นไม้-รัว คุกพาทย์-รัว พันพิราพ ตระสันนิบาต
เลื่อน ๒ เที้ยว เชิด ปฐม รัว บาทสกุณี และกราวรำ

กลี้อง

เพลงกลี้อง เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ปรากฏอยู่ในเพลงมอญ ๔๔ เพลง ที่อยู่นอกเรื่อง
เพลงดัมโบรีโบราณ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครรวบรวมรายชื่อเพลงจาก
ต้นฉบับลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือประชุมบทมโหรี

กวางทอง

เพลงกวางทอง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ชื่อเดิมเรียกว่า เพลงตามกวาง เพลงนี้เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๖ จังหวะ ใช้บรรเลงขับร้องประกอบการแสดงละคร

นายเขียน สุขสายชล ได้นำเพลงตามกวาง ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๐๑ พร้อมทั้งได้แต่งบทร้องใหม่ โดยดำเนินตามเค้าโครงเรื่องรามเกียรติ์ และตั้งชื่อเพลงใหม่ว่า เพลงกวางทอง

บทร้อง เพลงกวางทอง เถา

๓ ชั้น	เมื่อนั้น	องค์พระหริวงศ์ทรงศักดิ์
	จึงมีวาทะกับพระลักษณ์	น้องรักจงเฝ้านางสีดา
	ตัวพี่จะรีบสะกดทาง	ตามกวางเข้าไปไพรพฤกษา
	อยู่ที่นี้ว่าพี่จะกลับมา	น้องยาอย่าอวรณ์ร้อนฤทัย
๒ ชั้น	ว่าทางพลางหยาบศรทรง	ลงจากศาลาที่อาศัย
	เลาะลัดตัดตรงเข้าพงไพร	เลี้ยวไล่ตามทางกวางทอง
ชั้นเดียว	ครั้นถึงที่ลำธารก็พานพบ	แลประสพเห็นกวางอย่างย่อง
	เล็มหญ้าท่าทางกวางมอง	พระจ้องศรทรงตรงไป
		(นายเขียน สุขสายชล แต่ง)

กษัตริยา

เพลงกษัตริยา ๓ ชั้น เป็นประเภทเพลงโหมโรง นางสาวลัดดา โพธิพร แต่งทำนองและส่งเข้าประลองปีพาทย์ “แสงทิพย์ประลองปีพาทย์” ครั้งที่ ๒ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑-๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙

กองทัพกรุงกรบ

เพลงกองทัพกรุงกรบเป็นเพลงมาร์ชของทหารบก พันโทวิชิต ให้อยู่ไทย นำทำนองเพลงนี้ มาดัดแปลงและแต่งให้มีลีลาแบบเพลงไทย โดยแต่งขยายในแนวเพลงอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดในแนวเพลงอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงเทพธณินทร์ พันเอกกิจ วรรณะ แต่งคำร้องนายจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ช่วยเหลือด้านทำนอง ต่อมาพันโทวิชิต ให้อยู่ไทย ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานชื่อเพลงจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชทานชื่อว่า เพลงกองทัพกรุงกรบ

กองแว

เพลงกองแว เป็นเพลงสำเนียงพม่า ใช้ประกอบการแสดงออกภาษาของลิเก ต่อมาศิลปินลิเกได้ดัดแปลงทำนองเพลงนี้ใหม่ สำหรับใช้ประกอบการดำเนินเรื่อง เรียกชื่อว่า เพลงหงส์ทองพม่า

ก๊อทมเปรียง

เพลงก๊อทมเปรียง เป็นเพลงสำเนียงมอญ นิยมใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญ นิยมใช้บรรเลงขณะทำพิธีอาบน้ำศพ

ก๊อทมเมียะ

เพลงก๊อทมเมียะ เป็นเพลงสำเนียงมอญ เป็นเพลงบรรเลง นิยมใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญ

กะโน้บติงตอง

เพลงกะโน้บติงตอง เป็นเพลงประกอบการเล่นพื้นบ้านอีสานใต้ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ระบำตึกแตนดำข้าว” ผู้เล่นแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายชายสมมติเป็นตึกแตนตัวผู้ ฝ่ายหญิงสมมติเป็นตึกแตนตัวเมีย ผู้เล่นจะเดินตามลีลาเลียนการเดินของตึกแตน โดยเดินให้เข้ากับจังหวะดนตรีที่เร่รุ่มเร็ว เครื่องดนตรีประกอบการเล่นมี ปี่สไล ๑ เลา กลองกันตรึม ๒ ลูก ซอด้วง ๑ คัน ฉิ่ง และกรับ

กะระหนะ

เพลงกะระหนะ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงแขกสมัยอยุธยา มี ๓ ท่อน ตามหลักฐานเก่าสุดซึ่งมีอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร เป็นบทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีโบราณ บทมโหรีนี้แต่งเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาบ้าง แต่งที่เมืองนครศรีธรรมราชบ้างปะปนกัน ต้นฉบับได้มาในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี บทมโหรีของเพลงนี้ขึ้นต้นว่า “เจ้าเอยมชชาย ไปไม่ต้องลมก็หล่นปลิว พี่จะชายทางหัวให้สาวน้อยเจ้าตามมา...” ในคำกลอนเพลงยาวตำรามโหรี ซึ่งสันนิษฐานว่า เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่งเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๑ มีว่า “สระบุหรงรับขับอ้าง **กะระนะ**นางบุหรงเรื่อยรำ”

เพลงกะระหนะ ยังใช้บรรเลงประกอบการแสดงละคร ขณะชมสวน เดินเล่น หรือชมความงามของธรรมชาติ และเป็นเพลงอันดับที่ ๒ ในเพลงดับเรื่องสระบุหรง นอกจากนี้ยังเป็นเพลงเรื่องประเภทหนึ่งเรียกว่า เรื่องกะระนะ บางแห่งเรียกว่า กะระหนะ ตามโครงสร้างของเพลงเรื่องนี้ประกอบด้วย เพลงกะระหนะ อาถรรพ์ แหกเห่ ออกสองไม้ เพลงเร็วและลา

นายสำราญ เกิดผล นำเพลงกะระหนะ ๒ ชั้น มาเป็นสมุฏฐานในการแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว นำมาเรียบเรียงเป็นเพลงเถา เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

กะลันตันรันทด

เพลงกะลันตันรันทด ๒ ชั้น เป็นเพลงสำเนียงแขก ดุ กัปตันรันทด

กะลา

เพลงกะลา เป็นเพลงประกอบระบำที่เป็นการละเล่นพื้นบ้านของอีสานใต้ เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “ตลอก” มีกะลาเป็นอุปกรณ์ในการเล่น ผู้แสดงมีทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง นิยมเล่นภายหลังฤดูเก็บเกี่ยว เครื่องดนตรีประกอบด้วยปี่สไล ๑ เล้า กลองกันตรึม ๒ ใบ ซอตรัวเอก ๑ คัน ฉิ่ง และกรับ

กะหัดรายา

เพลงชุดกะหัดรายา เป็นเพลงสำเนียงชวา มี ๓ เพลง คือ เพลงกะหัดรายา เพลงกะดีรี และ เพลงบูกันโตะโมะ

กะเหรีียง

เพลงกะเหรีียง ๒ ชั้น และชั้นเดียว เป็นเพลงหนึ่งที่นักดนตรีสำนักบ้านคลัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) สำหรับใช้บรรเลงวงปี่พาทย์มอญ

กะเหรีียงไกวเปล

เพลงกะเหรีียงไกวเปล เป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ลักษณะทำนองเทียบได้เท่ากับเพลงอัตราชั้นเดียว นักดนตรีในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้นำทำนองมาแต่งเป็นอัตรา ๒ ชั้น เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เพลงทยอยญวน ทำนองเพลงทยอยญวนนี้มีนักดนตรีนำมาแต่งเป็นเพลงเถา คือ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ นายพุ่ม บาปุยะวาทย์ ได้นำมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อว่า เพลงทยอยญวน และในปีเดียวกันนี้ นายสุวิทย์ บวรวัฒนา ได้นำทำนองเพลงทยอยญวน ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถาอีกทางหนึ่ง เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงองเชียงสือ เถา

กะเหรีียงเหนือ

เพลงกะเหรีียงเหนือ ๒ ชั้น เป็นเพลงสำเนียงมอญ นายชั้น ดุริยประณีต นักดนตรีสำนักบ้านบางลำพู แต่งทำนอง

กังสดาล

เพลงกังสดาล ๓ ชั้น เป็นเพลงไหมโรง นายจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ แต่งสำหรับให้เป็นเพลงไหมโรง ประจำวงดนตรีกังสดาล

กันเขา

เพลงกันเขา ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองหนึ่งในเพลงชุดสิบสองภาษา พันโทวิชิต โห้ไทย ต่อจากบ้านพาทยโกศล ภายหลังได้บันทึกโน้ตสากลไว้

กันตรึม

เพลงกันตรึม เพลงประกอบการเล่นพื้นของอีสานใต้ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “โจ๊ะกันตรึม” แบ่งผู้แสดงออกเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ดำเนินวิธีการเล่นโดยเริ่มบทไหว้ครู บทเกี่ยวพาราสี บทรำพึงรำพัน บทพรรณนา ฯลฯ นิยมเล่นในงานทุกประเภททั้งงานมงคล งานอวมงคล ตลอดจนเล่นประกอบความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น การทรงเจ้าเข้าผี เครื่องดนตรีประกอบการเล่น มีกลองกันตรึม ๒ ใบ ปี่อ้อ ๑ เล้า ซอด้วง ๑ คัน ซลุ่ม ๑ เล้า และฉิ่ง ๑ คู่

กันยุด

เพลงกันยุด ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงแขกที่นายสำราญ เกิดผล ต่อเพลงนี้จากนายอาจ สุนทร ต่อมาได้บันทึกเพลงนี้ไว้เป็นโน้ตสากล

กั๊บกั๊

เพลงกั๊บกั๊ เป็นเพลงร้องเล่นของเด็กชาวอีสาน ใช้ร้องเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน

กั๊ปตันรันทด

เพลงกั๊ปตันรันทด ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงแขก ที่นายสำราญ เกิดผล ต่อเพลงนี้จากนายอาจ สุนทร ต่อมาได้บันทึกเพลงนี้ไว้เป็นโน้ตสากล เพลงนี้ในบทละครเรื่องสาวเครือฟ้า พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวรรณกร กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงเรียกชื่อเพลงว่า กะลันตันรันทด

กัมพูชา

เพลงกัมพูชา ๒ ชั้น เป็นเพลงสำเนียงเขมรทำนองหนึ่ง ไม่ทราบชื่อ นายเขียน สุขสายชล นำเพลงมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๐๑ เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงกำพูชา ส่วนบทร้องนำมาจากบทละครรำเรื่อง พระร่วง พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖ โดยบทร้องชั้นเดียวเป็นส่วนเพิ่มเติมที่ นายเขียน สุขสายชล แต่ง

บทร้อง เพลงกำพูชา เถา

๓ ชั้น	บัดนั้น	ทหารขอมสิ้นหัวแล้วสร้างว่า
	ตัวเราก็มืดตา	ทั้งวาจาท่านตอบก็ชอบกล
	จะกดขี่ข่มเหงคะเนงร้าย	เครื่องทำลายภักดีไม่มีผล
	พวกท่านก็คนเราก็คณ	เมื่อยามจนก็ต้องคิดจิตปราณี
๒ ชั้น	แต่อัตราวาริที่ส่งเต็ม	ยี่สิบเล่มเกวียนใหญ่จึงได้ที่
	ตัวเราเข้ามาในครานี้	เกวียนมีมาสิบเล่มด้วยกัน
	โฉนจะสามารถบรรทุกหมด	ตามกำหนดอัตราที่เคยนั้น
	ใจเราลงสารพวกท่านครัน	แต่สุดท้ายจะผันจะผ่อนตาม
ชั้นเดียว	พระร่วงคิดดูก็เห็นท่า	(บทละครเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)
	ถ้าสำเร็จเสร็จสมดังใจ	จะเอาเปรียบเสนาผู้นี้ได้
		เขาไซ้จะต้องยอมตาม
		(นายเขียน สุขสายชล แต่ง)

กัลยาณมิตร

เพลงกัลยาณมิตร ๓ ชั้น เป็นเพลงประเภทโหมโรง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ หลวงกัลยาณมิตราวาส (ทับ พาทยโกศล) ได้นำทำนองเพลงชำนานู ซึ่งอยู่ในเพลงชุดโหมโรงเย็น มาแต่งขยายเป็นเพลงอัตรา ๓ ชั้น และเรียกชื่อใหม่ตามราชทินนามที่ท่านได้รับว่า โหมโรงกัลยาณมิตร

กัลยาเยี่ยมห้อง

เพลงกัลยาเยี่ยมห้อง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ นายพุ่ม บาปุยะวาทย์ นำทำนองเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น ทั้งเที่ยวแรกและเที่ยวเปลี่ยน

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ นายบุญยงค์ เกตุคง ได้ต่อเพลงนี้จากนายพุ่ม บาปุยะวาทย์ ต่อมาจึงได้นำทำนองเพลงอัตรา ๒ ชั้น มาแต่งเป็นทางเที่ยวเปลี่ยน และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา โดยแต่งทำนองทางดนตรี ส่วนทางร้องนายสกล แก้วเพ็ญภาค เป็นผู้แต่ง เพลงนี้วางดนตรีกรุงเทพมหานครนำออกบรรเลงและขับร้องครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ในรายการดนตรีสำหรับประชาชน ณ สังคีตศาลา กรมศิลปากร

บทร้อง เพลงกลยาเยี่ยมห้อง เถา		
๓ ชั้น	ครั้นถึงจึงลงจากอว	เสด็จขึ้นบนหอช้างหน้า
	สัดเจียบเสียงคนจำนรรจา	ประหลาดจิตคิดน่าอัศจรรย์
๒ ชั้น	จึงเสด็จเข้าห้องรูจี	เห็นระเด่นมนตรีไศกคัลย์
	ก้มกราบบาทมุลทูลถามพลัน	พระทรงธรรมไศกกายู่ว่าไร
ชั้นเดียว	ฤาโรค้ายัยพระพี่เจ้า	จึงไศกเศร้าทุกข์ทนหม่นไหม้
	จงตรัสเล่าชี้แจงให้แจ้งใจ	น้องจะได้พยาบาลพระทรงฤทธิ
(บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒)		

กากี

เพลงตับอัตรา ๓ ชั้น มีลำดับเพลง ๔ เพลง คือ เพลงต้นเพลงฉิ่ง จระเข้หางยาว ตวงพระธาตุ และนกขมิ้น

กางใบ

เพลงกางใบ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงจีน นายสำราญ เกิดผล ต่อไว้และบันทึกเป็นโน้ตสากล เพลงนี้เป็นเพลงต่อจากเพลงจีนถอนสมอ

กาญจนภูมิินทร์

เพลงกาญจนภูมิินทร์ เป็นเพลงที่นายณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ แต่งโดยใช้แนวคิดและพื้นฐานของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ ๕๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ และเป็นไปตามโครงการแต่งเพลงสี่ภาค “เพลงจตุรภาคกาญจนภิเษกสมโภช” ของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) แนวคิดในการแต่งเพลงนี้ผู้แต่งมีแนวคิด ๒ ส่วน คือการประสมวงดนตรีภาคใต้ใหม่ เรียกว่า วงทักษิณ สังคีต เครื่องดนตรีมี รือบบัป ปี่ตัน ปี่ซุณา บานอ ไวโอลิน แมนโดลิน ฆ้องคู่ กลองตุ้ม ฆม ทับ กรือโตะ

แกระพวง ฉิ่ง แอคคอร์เดียน และระนาดเหล็ก (๔ ลูก ๔ เสียง) และส่วนของแนวคิดในการแต่งทำนอง ที่ผสมผสานทำนองเพลงของวงหนังตะลุง วงโนรา วงกาหลอ วงรองเง็ง และเครื่องทำจังหวะของดนตรี ภาคใต้ เพลงมี ๔ ท่อน เพลงนี้แต่งเสร็จเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ เพลงกาณจนภูมิินทร์นำออก บรรเลงครั้งแรกที่หอประชุมสำนักงานใหญ่ ธนาครกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ถนนสีลม โดยพระเจ้า วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาทินัดดามาตุ เสด็จทอดพระเนตรเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙ และได้เสนอ นายณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์ เข้ารับรางวัลประทาน ๑ แสนบาท

กาณจนานิเชก

เพลงกาณจนานิเชก มีหลายทาง ศิลปินดนตรีแต่ละท่านได้แต่งในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ ๕๐ พรรษา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนี้

๑. เพลงกาณจนานิเชก ๓ ชั้น เป็นเพลงใหม่โรงเสภา ประเภทหน้าทับปรบไก่ นายสำราญ เกิดผล แต่งโดยนำเพลงตระพระพรหม ต่อด้วยเพลงต้นไม้เงิน ต้นไม้ทอง มาเป็นแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น ดำเนินตามแนวโรงเสภา ในช่วงท้ายมีเพลงสดุดีมหาราชาและอัญเชิญเพลงพระราชนิพนธ์ “ลมหนาว” มาต่อท้าย เพื่อประกาศเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช องค์เอก อัครศิลปิน เพลงนี้แต่งเนื่องในวโรกาสมหามงคลที่ทรงครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ ๕๐ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ในปี ๒๕๓๙ และเป็นไปตามโครงการแต่งเพลงสี่ภาค “เพลงจตุรภาคกาณจนานิเชกสมโภช” ของธนาคร กรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เรียกชื่อเพลงว่า โหมโรงกาณจนานิเชก

๒. เพลงกาณจนานิเชก ๓ ชั้น เป็นเพลงใหม่โรงเสภา ประเภทหน้าทับปรบไก่ นายพินิจ ฉายสุวรรณได้นำเพลงตระทำนองหนึ่งมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น ตามโครงสร้างของเพลงโหมโรงเสภา นำออกบรรเลง ครั้งแรกทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองสิริราชสมบัติเป็นปีที่ ๕๐ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙

๓. เพลงกาณจนานิเชก เกา เป็นเพลงใหม่ที่นายสำราญ เกิดผล แต่ง และส่งเข้าประลองปีพาทย์ “แสงทิพย์ประลองปีพาทย์” ครั้งที่ ๒ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑-๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙

๔. เพลงกาณจนานิเชก เป็นเพลงใหม่ ที่นายวิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ แต่งขึ้นและส่งเข้าประลอง ปีพาทย์ “แสงทิพย์ประลองปีพาทย์” ครั้งที่ ๒ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล จัดขึ้นระหว่าง วันที่ ๑-๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยส่งในนามของวงนิกร ทั้งสุวรรณ

ตัวอย่าง โน้ตเพลงใหม่โรงกาญจนภิเษก ๓ ชั้น ทางนายพินิจ ฉายสุวรรณ

กาเดินก้อน

ลายหรือทำนองกาเดินก้อน เป็นเพลงของโปงลาง ดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน

ก้านต่อดอก

เพลงก้านต่อดอก เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา เรียบเรียงไว้ในเพลงตับเรื่องเกสรมาลา ปรากฏในตำราเพลงมโหรี ซึ่งต้นฉบับเป็นลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ และในคำกลอนเพลงยาวตำรามโหรี อยู่ในเพลงตับเรื่องสุวรรณมาลา สำหรับเพลงยาวฉบับนี้สันนิษฐานว่า เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่งเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๑ ในคำกลอนเพลงยาวมีว่า “เพลงแปदनันสุวรรณมาลา มา**ก้านต่อดอก**สระสรม” ในสมัยต่อมาศิลปินลิเกได้นำมาขับร้องในการแสดงลิเก

กามเทพ

เพลงประกอบระบำประเภทหนึ่ง เรียกว่า ระบำกามเทพ เป็นการแสดงประดิษฐ์ขึ้นใหม่ตามจินตนาการและความเชื่อของบุคคลทั่วไป ที่มักพูดถึงเรื่องความรักและเกี่ยวข้องกับกามเทพ ซึ่งเป็นเทพบุตรรูปร่างสง่างาม ในมือจะถือคันศรที่ทำด้วยต้นอ้อย ส่วนสายธนูจะทำด้วยตัวผึ้งต่อเรียงกัน มีลูกศรเป็นดอกไม้ที่สวยงาม ตลอดจนถือธงพื้นสีแดง มีรูปมังกรอยู่ตรงกลาง มีนางอัปสรเป็นบริวาร ทรงพาหนะนกแก้ว การแสดงชุดนี้นายสุมิตร เทพวงษ์ และนางสาวอมรา กล้าเจริญ แต่งบทร้อง นายสุมิตร เทพวงษ์ ภาควิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ประดิษฐ์ท่ารำ ระบำกามเทพแสดงครั้งแรกในงานฉลองกฐินพระราชทานของกรมการฝึกหัดครู ที่จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

บทร้อง ระบำกามเทพ

ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ

ร้องเพลงชมตลาด

งามเอียงามองค์เทพบุตร	ผ่องผุดนวลระหงเจิดฉาย
ทรงนามกามเทพพิศพราย	เยื้องยาตราฎการายดั่งอมรินทร์
หัตถ์หนึ่งทรงอาวุธธนูศร	งามบังอรบริวารตระการศิลป์
ทรงพาหนะแก้วปักษาเป็นอาจิน	ใครยลยินคะเนรักภักดีครัน

ร้องเพลงบรเทศ

กามเทพเปรียบประดุจความรัก	เฝ้าพิทักษ์มนุษย์โลกไม่แปรผัน
ให้ทุกคนมีรักภักดีผูกพัน	มิเคยจันท์สับสนทุกซกัย
อันความรักขอให้จงบรรเจิด	บังเกิดในพิภพทุกสมัย
เคียงคู่ยืนยงดำรงหทัย	เป็นสายใยสือสัมพันธ์นรันดรเอย

ร่ำลาเดียว

การเวกตัวผู้

เพลงการเวกตัวผู้ เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ปรากฏอยู่ในเพลงมอญ ๔๔ เพลง ที่อยู่นอกเรื่องเพลงตับมโหรีโบราณ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ หอพระสมุดสำหรับพระนครรวบรวมรายชื่อเพลงจากต้นฉบับลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือประชุมบทมโหรี ในเอกสารดังกล่าวใช้ชื่อว่า การเวกตัวผู้ สำหรับในปัจจุบันเพลงนี้คือ เพลงการเวกเล็ก

การเวกตัวเมีย

เพลงการเวกตัวเมีย เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ปรากฏอยู่ในเพลงมอญ ๔๔ เพลง ที่อยู่นอกเรื่องเพลงตับมโหรีโบราณ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ หอพระสมุดสำหรับพระนครรวบรวมรายชื่อเพลงจากต้นฉบับลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือประชุมบทมโหรี ในเอกสารดังกล่าวใช้ชื่อว่า การเวกตัวเมีย สำหรับในปัจจุบันเพลงนี้คือ เพลงการเวกใหญ่

การเวกเล็ก

เพลงการเวกเล็ก ๒ ชั้น คือเพลงการเวกตัวผู้ เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไ้ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ เป็นเพลงคู่กับเพลงการเวกใหญ่ รวมอยู่ในเพลงซ้ำเรื่องพญาราชปักษี

ในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) ได้นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เพื่อให้เข้ากับเพลงการเวกใหญ่ทางของครูเพ็ง สำหรับใช้ร้องส่งมโหรีและปี่พาทย์เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ต่อมานักดนตรีไม่ทราบนามได้แต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียวเรียบเรียงเป็นเพลงเถา

บทร้อง เพลงการเวกเล็ก เถา

๓ ชั้น	การเวกโผผินแล้วบินว่อน ลอยละล่องอยู่ในทิพย์โสมมบน	อยู่ในอัมพรเวหน เหลือจะยลแลไปสุดสายตา
๒ ชั้น	เข้าแฝงกายอยู่ในสายวลาหก เข้าแอบแฝงอยู่ในแสงพระจันทร์	น้อยหรือนงการเวกเอกหนักหนา อยู่ฟากฟ้ามิได้จรมานอนรัง
ชั้นเดียว	ศศิธรจระจกกระจ่างจับ แสนวิตกกอกเราเฝ้าระวัง	ก็แลล้วยหายไปไม่มีหวัง ได้แต่ตั้งตาแลชะเง้อคอย (บทของเก่า)

การเวกใหญ่

เพลงการเวกใหญ่ ๒ ชั้น คือเพลงการเวกตัวเมีย เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อน ๑ มี ๗ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๙ จังหวะ เป็นเพลงคู่กับเพลงการเวกเล็ก รวมอยู่ในเพลงซ้ำเรื่องพญาราชปักษี

ในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครูเพ็งได้นำทำนองเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เพื่อให้เข้ากับเพลงการเวกเล็กทางของพระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) สำหรับใช้ร้องส่งมโหรีและปี่พาทย์ ต่อมานักดนตรีไม่ทราบนามได้แต่งตัดในอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

บทร้อง เพลงการเวกใหญ่ เถา

๓ ชั้น	มองเห็นนกลอยคว้างอยู่กลางเมฆ กลางอากาศมิได้ขาดสักเวลา	การเวกบินวนบนเวหา แอบฟากฟ้ามิได้จรมานอนไพร
๒ ชั้น	นกเอี้ยงนงการเวกช่างเอกแท้ อยากจะได้ยินเอาไว้ชมให้สมใจ	ลอยอยู่แต่เวหาสอากาศใส ทำไฉนจะได้ลงมาดิน
ชั้นเดียว	ไอ้เจ้านกการเวกเอกปักษี เจ้าอยู่บนเวหาซำอยู่ดิน	จงปรานีตอบบ้างดังถวิล สุดจะจินตนาใครมาไว้ชม (บทของเก่า)

กาเรียน

เพลงกาเรียน ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ เป็นเพลงเสภาสำหรับร้องรับมโหรี ชุดกาเรียนประกอบด้วยเพลงกาเรียนร้อง กาเรียนทอง และ กาเรียนร่อน นอกจากนี้ใช้ประกอบการแสดงโขนละคร สำหรับบทชมธรรมชาติ เช่น บทชมความงามของสัตว์จุตภท ทวิบาทในป่า ฯลฯ กระเรียน ก็เรียก

เพลงกาเรียน ชั้นเดียว เป็นเพลงเร็ว โบราณจารย์นำไปใช้บรรเลงออกท้ายของเพลงเรื่องสินลุด

กาเรียนทอง

เพลงกาเรียนทอง ๒ ชั้น และชั้นเดียว เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทเพลงหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ นิยมใช้บรรเลงขับร้องประกอบการแสดงโขนละคร และรวมอยู่ในเพลงชุดกาเรียน มีเพลงกาเรียน เพลงกาเรียนทอง และเพลงกาเรียนร่อน

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ นายมนตรี ตราโมท ได้นำทำนองเพลงกาเรียนทอง ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถาทางหนึ่ง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว ทั้งได้แต่งเที่ยวกลับทางเปลี่ยนทุกอัตรา โดยแต่งทั้งทำนองทางดนตรีและทางร้อง เรียบเรียงเป็นเพลงเถาอีกทางหนึ่ง

กาเรียนร้องตัวผู้

เพลงกาเรียนร้อง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่ ปรากฏอยู่ในเพลงมอญ ๔๔ เพลง ที่อยู่นอกเรื่องเพลงดัมมโหรีโบราณ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครรวบรวมรายชื่อเพลงจากต้นฉบับลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก ในหนังสือประชุมบทมโหรี เฉพาะที่เรียกว่า กาเรียนร้องตัวผู้ นี่เป็นทำนองท่อนแรก ดู กาเรียนร้อง

กาเรียนร้องตัวเมีย

เพลงกาเรียนร้อง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่ ปรากฏอยู่ในเพลงมอญ ๔๔ เพลง ที่อยู่นอกเรื่องเพลงดัมมโหรีโบราณ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครรวบรวมรายชื่อเพลงจากต้นฉบับลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก ในหนังสือประชุมบทมโหรี เฉพาะที่เรียกว่า กาเรียนร้องตัวเมีย นี่เป็นทำนองท่อนหลัง ดู กาเรียนร้อง

กาเรียนร่อน

เพลงกาเรียนร่อน ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๔ จังหวะ ใช้บรรเลงขับร้องในวงมโหรี ปรากฏในเพลงช้าเรื่องสารถิ และรวมอยู่ในเพลงชุดกาเรียน มีเพลงกาเรียน เพลงกาเรียนทอง และเพลงกาเรียนร่อน นอกจากนี้ยังใช้ประกอบการแสดงละครในบทชมความงามตามธรรมชาติของตัวละครด้วย

กาลิจัง

เพลงกาลิจัง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงแซกที่นายสำราญ เกิดผล ต่อเพลงนี้จากนาย อาจ สุนทร ต่อมาได้บันทึกเพลงนี้ไว้เป็นโน้ตสากล

กาหรัตรายา

เพลงกาหรัตรายา เป็นเพลงสำเนียงชวา มีลีลาทำนองคึกคักสนุกสนาน หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งจากเพลงชวาแท้ ๆ หลายเพลงรวมกันโดยให้มีลีลาและทำนองกลมกลืนกันอย่างสนิทสนม มี ๓ เพลง คือ เพลงกาหรัตรายา เพลงกะติริ และเพลงบุญกันโตะโมะ บางทีเรียกชื่อเพลงนี้ในพยางค์แรกให้สั้นว่า “กะหรัตรายา”

กำปอ

เพลงกำปอ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงเขมร ใช้ประกอบการแสดงละคร เขมรกำปอ ก็เรียก

กำพริด

เพลงร้องทำนองหนึ่งของโนรา ศิลปะการแสดงของภาคใต้ ใช้พรรณนาเรื่องราวต่าง ๆ

กำพูช

เพลงกำพูช ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงเขมร ใช้ประกอบการแสดงละคร ดูเพิ่มเติม กัมพูช หน้า ๓๕

กำสรดพสุธา

เพลงกำสรดพสุธา ๒ ชั้นและชั้นเดียว ใช้ประกอบการแสดงละครสำหรับบทโศก นักดนตรีทั่วไป

เรียกเพลงนี้ว่า เพลงธรณีร้องไห้ ในอัตราชั้นเดียว เป็นทำนองที่ใช้บรรเลงรวมอยู่ในเพลงประเภทเพลงเร็ว ต่อท้ายเพลงช้าเรื่องมอญแปลง โดยมีทำนอง ๒ ท่อน ส่วนวนเก่าสมัยอยุธยา เมื่อการละครมีพัฒนาการ ชื่อนักดนตรีนักร้องได้แต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๒ ชั้น โดยรวมทำนองเข้าด้วยกันเป็นท่อนเดียว จัดเป็นเพลง ประเภทมี “โยน” และกำกับจังหวะด้วยหน้าทับสองไม้ ต่อมาในต้นสมัยรัชกาลที่ ๕ พระยาประสานดุริย ศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้นำเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นทั้งทางดนตรีและทางร้อง เพลงนี้ บางแห่งเรียกชื่อว่า เพลงสุธากันแสง พสุธากันแสง

กำสรดสวาท

เพลงกำสรดสวาท เกา นายชาติรี อบนวล นำเพลงโคกตัด ๒ ชั้น ที่ใช้ประกอบการแสดงละคร มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ บทขับร้องนำมาจากกลอนละคร เรื่อง เงาะป่า พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนทางร้อง นางกัญญา โรหิตาจร เป็นผู้แต่ง

กำสรवलสูตรค์

เพลงกำสรवलสูตรค์ ๒ ชั้น เป็นเพลงสำเนียงจีน ประเภทหน้าทับปรบไก่ คำทำนองมาจาก เพลงเบิกฤกษ์หรือเพลงเบิกโรงของจีนที่เรียกว่า ลีผีหรือลีเซียน (เขียนสวมน้ากากสีตัว) เป็นเพลง มี ๒ ท่อน ท่อนแรกมี ๘ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๕ จังหวะ

เพลงกำสรवलสูตรค์นี้นักดนตรีนำไปแต่งเพิ่มเติมหลายทางด้วยกัน คือ

พระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) ได้แต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงกำสรवलสูตรค์ ใช้ร้องเป็นเพลงลาในการเล่นเสภาหรือสัความาตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพลงนี้ผู้แต่ง แต่งคราวเดียวกับเพลงแป๊ะ เพลงชมสวนสวรรค์ และเพลงมังกรเล่นคลื่น

พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น ทาง หนึ่ง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำทำนอง ๓ ชั้นที่พระประดิษฐ ไพเราะ (มีแขก) แต่งขยายไว้มาแต่งตัดลงเป็นอัตรา ๒ ชั้นและชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ทั้ง ทำนองทางดนตรีและทางร้อง ทางหนึ่ง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต โปรดทำนอง เพลงนี้ จึงทรงนำทำนองมาแต่งตัดในอัตราชั้นเดียวขึ้นอีกทางหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ โดยทรงเน้นลีลา จังหวะของเพลงให้มีสำเนียงจีนชัดเจนยิ่งขึ้น

จางวางทั่ว พาทยโกศลได้ต่อเพลงกำสรวลสุรางค์ ๓ ชั้น จากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) โดยได้เรียบเรียงเพลงนี้ตามรูปแบบเพลงเถา ประกอบด้วยอัตรา ๓ ชั้น นำทำนองจากทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) อัตรา ๒ ชั้นจากทางของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และอัตราชั้นเดียวจากทางของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เพลงเถาเพลงนี้นายอาจ สุนทร ได้บันทึกเป็นโน้ตสากลไว้ และได้นำไปสอนให้นักดนตรีบ้านใหม่ทางกระเบน อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กิ่งกือฉกจวก

เพลงกิ่งกือฉกจวก ๒ ชั้น ทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ ใช้บรรเลงประกอบละคร และบรรจุในเพลงตับ เพลงนี้บางทีเรียกว่า กิ่งกือฉกตวก นายจิรัส อาจนรงค์ (ศิลปินแห่งชาติ) อธิบายว่าทำนองของเพลงกิ่งกือฉกจวก กับเพลงไล่เดือนฉกจวก เป็นทำนองคนละเพลงกัน

กัณรอร่า

เพลงกัณรอร่า เป็นเพลงทำนองปีพื้นบ้านภาคใต้ทำนองหนึ่ง นายควน ทวนยก แต่งทำนองขึ้นโดยนำเพลงทำนองพื้นบ้านของเดิมมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ใหม่ สำหรับประกอบการแสดงระบำนาฏยรังสรรค์ชุดระบำกัณรอร่า ของโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ระบำชุดนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ระบำชี้หนอน

กัณร่า

เพลงกัณร่า ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับสองไม้ ใช้ประกอบการแสดงละคร เช่น เรื่องมโนห์รา ในบทของนางมโนห์รารำลาพระเจ้าอาทิตย์วงศ์ก่อนเข้าพิธีบวชอายุ ๒๔๙๔ นอกจากนี้ปรากฏอยู่ในเพลงเรื่องสินวล เพลงนี้มีการนำไปบรรจุในลักษณะต่างๆ เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย ทรงนำไปบรรจุในเพลงตับเรื่องจันทกัณรี หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) บรรจุในเพลงเรื่องกัณร่า มี ๓ เพลง คือ เพลงกัณร่า เพลงกัณร่อน และเพลงขย่อนนางรำ นายมนตรี ตราโมท นำไปบรรจุในละครเรื่องมโนราห์ ตอนบุษายัญ

กัณรรำแซกบุชายัญ

เพลงประกอบการรำชุดหนึ่ง การแสดงชุดนี้มาจากบทละครเรื่องมโนราห์ กรมศิลปากร ได้ปรับปรุงออกแสดงสำหรับประชาชน เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ในตอนบุชายัญมีเรื่องตามบทว่า ท้าวอาทิตย์วงศ์ สุนิมนิตประหลาด พราหมณ์บุโรหิตซึ่งหาโอกาสแก้แค้นพระสุธนอยู่แล้วจึงสร้างทำนองว่าฝันร้ายว่า ท้าวอาทิตย์วงศ์ต้องสะเดาะเคราะห์ด้วยการเอาสัตว์ที่มีชีวิตมาบูชาัญ รวมทั้งนางมโนราห์ชายาของพระสุธนซึ่งมีเพศเป็นกัณรด้วย ขณะนั้นพระสุธนไปทัพ นางมโนราห์จึงออกอุบายขอปีกขอหางเพื่อพ่อนรำถวายก่อนตาย ท้าวอาทิตย์ทรงอนุญาตตามที่ร้องขอ เมื่อนางมโนราห์ได้ปีกและหางมาสวมใส่ นางมโนราห์ก็ออกร่ายรำ ครั้นได้โอกาสเหมาะจึงบินหนีไป

สำหรับเพลงแซกบุชายัญที่รำนี้ นายมนตรี ตราโมท นำเพลงเร็วเพลงหนึ่งของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มาบรรเลงร่วมกับโทนและกลองชาตรี และตั้งชื่อขึ้นใหม่ก็เข้ากับทำรำ การรำบุชายัญนี้อาจจำเฉพาะช่วงที่มีทำนองก็ได้ ดังที่เรียกว่า รำมโนราห์บุชายัญ ส่วนกัณรรำแซกบุชายัญที่จะรำตอนนี้ มีเนื้อร้องดังนี้

บทร้อง เพลงกัณรรำแซกบุชายัญ

ขอประนมบังคมบาท	พระจอมราชนฤบดี
บังคับคัลวันทนี	บาทฐลีพระมารดา
ลูกนี้มีกรรม	จำต้องกราบทูลลา
จากพระบาทมุสิกา	ทั้งสององค์พระทรงธรรม์
ฝากลาพระสามี	ยอดฤทธิ์คูชีวัน
เมื่อพระกลับจากโรมรัน	มิพบข้าจะอาดูร
ครั้งนี้ไม่มีกลับ	ขอลาลับดับสูญ
หมดโอกาสจะกราบทูล	กรณีสนองให้
สิ่งใดได้ประมาท	โปรดพระราชทานอภัย
ขอพลีชีวิตบรรลัย	กอบพิริบบุชายัญ

กัณร็รอน

เพลงกัณร็รอน เป็นเพลงประกอบการลีลาการรำของละคร เพลงนี้ทำนองที่ใช้บรรเลงตอนนางมโนราห์จะลุยไฟนั้น เป็นทำนองที่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งให้วงปี่พาทย์บรรเลงนานมาแล้ว เมื่อกรมศิลปากรปรับปรุงละครเรื่องมโนราห์ จึงได้ใช้ทำนองเพลงนี้ ประกอบทำรำของนางมโนราห์ ส่วนทำรำท่านผู้หญิงแพ้ว สนิทวงศ์เสนี เป็นผู้ประดิษฐ์

กนิรีเล่นน้ำ

เพลงกนิรีเล่นน้ำ ชั้นเดียว มีชื่อเดิมว่า “ตรองเปียงเปียง” เป็นเพลงเขมรแท้ ๆ ชื่อเพลงแปลเป็นภาษาไทยว่า “สระน้ำชื้อพาย” นายสมชาย กาญจนสุต นำมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๒ ชั้นและ ๓ ชั้น เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงกนิรีเล่นน้ำ ส่วนทางร้องนางเจริญใจ สุนทรวาทิน และนายแพทย์เอื้อพงษ์ จตุรธำรง ร่วมกันแต่ง

กฤษณเกษม

เพลงกฤษณเกษม เป็นเพลงประกอบระบำ เรียกว่า ระบำกฤษณเกษม สำหรับการจับระบำของ ช้าง ๑๐ ตระกูล ที่พระคเณศได้จากพระอิศวร ระบำชุดนี้ใช้ในการแสดงตำนานเทพนิยายเรื่องพระคเณศประทານพร บทร้องกล่าวถึงช้าง ๑๐ ตระกูลและสี่ประจำกาย นายเสรี หวังในธรรม แต่งบทร้อง นายมนตรี ตราโมท แต่งทำนองเพลง ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ประดิษฐ์ทำรำ เพลงระบำกฤษณเกษมประกอบด้วย เพลงร่ำเวลาเดียว ร้องเพลงช้างประสานงา และเพลงกฤษณเกษม

บทร้อง ระบำกฤษณเกษม

ร้องเพลงช้างประสานงา

เชือกหนึ่งสีดำเรื่องกำลัง	ชื่อ “กาพวะกัง” ตระกูลตัน
เชือกหนึ่งสีน้ำไหลในสายชล	นามมงคล เอื้อนเอ๋ย “คังเตยยัง”
เชือกหนึ่งสีทองอุไรประไพศรี	ชื่อชื่ภิญโญ “อุโปสะดัง”
เชือกหนึ่งสีกลีบบัวเรื่งกำลัง	ชื่อ “คันทัง” หอมล้นทั้งอินทรี
เชือกหนึ่งสีเป็นเช่นทองแดง	ชื่อแจ้ง “ตามพะดั่ง” เลิศรังษี
เชือกหนึ่งสีขาวทั้งกายี	นามมี “ปิ่นพรั่ง” สะพรั่งตา
เชือกหนึ่งสีเหลืองเรืองอร่าม	มีนาม “ปิงคะลัง” ดังเลขา
เชือกหนึ่งเขียวขจีมีเดชา	ชื่อว่า “นิลิ่ง” ขลังเรี่ยวแรง
เชือกหนึ่งสีทองพ่องไพจิตร	ชื่อ “เหม้ง” เรื่องอิทธิฤทธิ์กำแหง
เชือกหนึ่งสีเมฆหมอกออกสำแดง	“ฉัตทันตัง” ดังแจ้งสิบตระกูล

บัพทย์ทำเพลงกฤษณเกษม

กุหลุณงา

เพลงกุหลุณงา ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงแขกที่นายสำราญ เกิดผล ต่อเพลงนี้จาก นายอาจ สุนทร ต่อมาได้บันทึกเพลงนี้ไว้เป็นโน้ตสากล

กุหลาบ

เพลงกุหลาบ ๓ ชั้น เพลงไทยสำเนียงแขก ประเภทเพลงโหมโรง มี ๒ ท่อน ๆ ละ ๔ จังหวะ พร้อมทียาวเปลี่ยน นายภิญโญ วัฒนายากร นักดนตรีชาวสงขลาของวงทักษิณสังคีต แต่งทำนองเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

เก็กเหม็ง

เพลงเก็กเหม็ง ๓ ชั้น นายปน นิลวงศ์ นักดนตรีชาวอำพวา จังหวัดสมุทรสงคราม แต่งโดยใช้เพลงจีนไม่ทราบชื่อเป็นหลักในการแต่ง ต่อมาเมื่อนักดนตรีไม่ทราบนาม นำเพลงเก็กเหม็งนี้มาแต่งตัดเป็นอัตรา ๒ ชั้นและชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

แก้งตกลัก

กระสวนจังหวะของกลองยี่นและกลองหลอน เรียกเพลงแก้งตกลัก เป็นเพลงจังหวะในการบรรเลงวงปี่กลอง (บางแห่งเรียกว่า วงม้งคละ) วงดนตรีพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ ใช้บรรเลงนำการแห่พระ แห่นาค แห่เทียนพรรษา แห่แม่โพสพ ฯลฯ และบรรเลงในงานทำบุญกลางนา งานมงคล และงานอวมงคล

เกริ่นลาว

เพลงเกริ่นลาว เป็นเพลงขับประเภทเสภาทำนองหนึ่ง มีทำนองที่เป็นสำเนียงลาว

เกริ่นโศก

เพลงเกริ่นโศก เป็นเพลงขับประเภทร้องเกริ่นทำนองหนึ่ง มีแต่ทำนอง ไม่มีดนตรีรับ หม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ เป็นผู้แต่งทำนองเกริ่น

เกร็ดนอกเรื่อง

เพลงเกร็ดนอกเรื่อง เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา จากตำราเพลงมโหรีซึ่งต้นฉบับเป็นลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ มี ๑๙ เพลง คือ เพลงศรีประเสริฐ ระส่ำระสาย คู่ระส่ำระสาย อังคารสีบท นางตานีร้องไห้ ยานเถร (โยคี) ล่องเรือลคร มदनน้อย ยิกินแปดบท เนื่อมโหรี โฉลกไทยใหญ่ บำระบุนเทศ จันดิน นางบุหรง ยี่ปุ่น จำปาทองเทศ เนระคั่นโยค คู่เนระคั่นโยค และพระนครเขิน

เกี่ยวข้าว

เพลงเกี่ยวข้าว เป็นเพลงพื้นบ้านของภาคกลางหลายจังหวัด เช่น อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ชัยนาท สุพรรณบุรี สิงห์บุรี นิยมร้องกันในช่วงลงแขกเกี่ยวข้าว การเล่นเพลงเกี่ยวข้าวเกิดขึ้นเมื่อเจ้าของนาได้บนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขอให้ข้าวในนาของตนเจริญงอกงาม สมบูรณ์ เมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยวข้าว บรรดาชาวนาจึงร่วมลงแขกเกี่ยวข้าวและเว้นแปลงข้าวไว้ ๑ แปลง สำหรับใช้เล่นเพลงเกี่ยวข้าว โดยแบ่งผู้เล่นออกเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายพ่อเพลงและฝ่ายแม่เพลง มีลูกคู่ของแต่ละฝ่ายร้องรับ จากนั้นจึงเรียงหน้ากระดาน ใช้เคียวเกี่ยวข้าวพลงร้องโต้ตอบกันด้วยปฏิภาณกวี บทร้องเพลงเกี่ยวข้าวเป็นกลอนไฉ่ ระหว่างนั้นผู้ร่วมงานที่มาช่วยลงแขกล้อมวงรอบนอกเพื่อชมและฟังเพลงเกี่ยวข้าว สำหรับในปัจจุบันเมื่อนำเพลงเกี่ยวข้าวแสดงสาธิตตามเวทีต่างๆ นิยมใช้เคียวและรวงข้าวเป็นอุปกรณ์ในการเล่น

เกษมศรี

เพลงเกษมศรี ๓ ชั้น เป็นโหมโรงประจำวงดนตรีไทย ของโรงเรียนพระโขนงเชลยศึกนุสรณ์ กรุงเทพมหานคร

เกสรมาลา

เพลงเกสรมาลา เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ปรากฏอยู่ในเพลงตับเรื่อง เรียกว่าเพลงตับเรื่องเกสรมาลา ชื่อของเพลงนี้เป็นลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ ปรากฏชื่อมี ๔ เพลงคือ เพลงเกสรมาลา เพลงก้านต่อดอก เพลงสะสรรม และเพลงนางนาคใหญ่ และตรวจสอบกับเพลงยาวมโหรีซึ่งสันนิษฐานว่าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่งเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๑ ปรากฏชื่อเพลงเท่ากัน แต่เพลงเกสรมาลาเรียกว่า สุวรรณมาลา

เกสรสำออง

เพลงเกสรสำออง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่อ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ นิยมใช้ประกอบการแสดงละคร ลิเก

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ นายบุญยงค์ เกตุคง ได้นำเพลงเกสรสำออง ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา โดยแต่งทำนองทางดนตรี ส่วนทางร้องนายวิมล เพยเผ่าเย็น เป็นผู้แต่ง

บทร้อง เพลงเกสรสำอาง เถา

๓ ชั้น	ลำตวนดอกออกดอกตกอยู่เต็ม รสสุคนธ์ปนมะลิผลิดอกโต	ยี่เซ่งเข็มสารภียี่โถ ดอกส้มโอกลั่นกล้าน่าดม
๒ ชั้น	มะลิวัลย์พันกิ่งมณฑาทิศ บนเนินเขาล้วนเหลาลั่นทม	แก้วเกดดอกตกอยู่ถม ดอกสุกรมยมโดยไชยรส
ชั้นเดียว	พิกุลบุรณาคมากมี ชมพलगทางเร่งเลี้ยวลด	ตามทางหว่างวิถีสีขาวสด เลียบตามบรรพตเชิงคีรี

(บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒)

เก้าทัพ

เพลงเก้าทัพ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงพม่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อน ๑ มี ๔ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๕ จังหวะ

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ต่อทำนองเพลงนี้ให้นายรวม พรหมบุรี ต่อมานาย บุญยงค์ เกตุคง ได้เพลงนี้จากนายรวม พรหมบุรี เป็นโน้ตสากล และมอบให้นายพินิจ ฉายสุวรรณ

นายพินิจ ฉายสุวรรณ ได้รวมทำนองทั้ง ๒ ท่อน คือ ท่อนแรกจำนวน ๔ จังหวะ ท่อน ๒ จำนวน ๕ จังหวะเข้าด้วยกัน รวมเป็นเพลง ๙ จังหวะ สอดคล้องกับชื่อของเพลงเก้าทัพ จากนั้นได้นำ เพลงอะแซหุ่ญก็ ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มาเป็นแนวทางในการแต่งขยายขึ้นเป็น อัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ทั้งทางดนตรีและทางร้อง เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ส่วนบทร้องนายนิคม รักชุมแก้ว แต่ง โดยดำเนินความตามเรื่องสงครามเก้าทัพ

บทร้อง เพลงเก้าทัพ เถา

๓ ชั้น	ครันล่งสมัยกรุงธนตันรัตนโกสินทร์ เจ้าปดุงยกทัพนำร้อยกอง แบ่งกองทัพออกเป็นเก้าเข้าห้าด่าน หวังชัยพวกพ้องพี่น้องไทย	พม่าหมื่นน้ำใจไทยทั้งผอง หวังครอบครองอาณาจักรเป็นหลักชัย มีทหารนับแสนอสงไขย จึงยกทัพอันเกรียงไกรตอนเปลี่ยนกรุง
๒ ชั้น	สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ดำเนินเจดีย์สามองค์ทรงปรับปรุง สั่งเจ้าพระยาสุรสีห์ ผู้แก่กล้า สวรรคโลกเมืองด่านทางด่านบน	อุปโลกน์แม่ทัพบริบพวง วางแผนปราบเจ้าปดุงโดยแยบยล คุมทหารสามหมื่นห้าเข้าไพรสนต์ หลวงอนุรักษ์ คุมพลเข้าต่อสู้
ชั้นเดียว	พระยารามาภิไธยพระยามราช มุ่งเข้าสู่ยุทธภูมิราชบุรี ด้วยเดชพระปรีชาสามารถ พม่าหลงกลศึกกษัตริย์ไทย	จัดขบวนล้วนฉลาดบาทวิถี เพื่อกวาดล้างโยธาให้บรรลัย มีอุบายชาญฉลาดหาเทียบได้ จึงแตกทัพกลับไปเมืองตะเลง

(นายนิคม รักชุมแก้ว แต่ง)

ตัวอย่าง โน้ตเพลงเก่าทัพ ๓ ชั้น

เก้านุ่มป่ง

เพลงเก้านุ่มป่ง เป็นเพลงทำนองพื้นบ้านล้านนา ใช้เล่นด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น เปียะ ปี่ล่านนา และซิง ฯลฯ

เก้าห้า

เพลงเก้าห้า เป็นเพลงมอญที่บรรเลงในพิธีพืชมอญของจังหวัดลำปาง นิยมใช้บรรเลงด้วยวงปาด (วงปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา) เก้าในภาษาถิ่นมีความหมายถึงต้นไม้ ต้นห้าหรือต้นมะห้า เป็นต้นไม้ที่ใช้เป็นเคล็ดในพิธี นำมาปักไว้กลางพาม (เวทีแสดง) สำหรับให้เจ้าหรือผีมาพ่อนดาบ นอกจากการใช้ประกอบการพ่อนแล้ว เพลงนี้ยังใช้บรรเลงประกอบการพิธีขึงเครื่องเช่นของเจ้าและผีด้วย

แกระ

เพลงแกระ เป็นเพลงร้องพรรณนาคุณของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ของโนรา เป็นการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้

แกะบายศรี

เพลงแกะบายศรี เป็นเพลงประกอบการแสดงละคร เช่น ในละครดึกดำบรรพ์เรื่องรามเกียรติ์ ตอนศุภปงขชา บทพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

โก่งเฮียวบง

เพลงโก่งเฮียวบง เป็นเพลงทำนองหนึ่งของจ้อยคำว ชาวล้านนานิยมขับลำนำตามบ้านที่ม้งานศพ ลีลาของทำนองเรียบธรรมดาแสดงถึงความอ้าล้ยอวรณ์ โศกเศร้า โก่งเฮียวบงนี้บางโอกาสใช้จ้อยชาดกเรื่องต่าง ๆ

โกมผัด

เพลงโกมผัด เป็นเพลงทำนองแบบพื้นบ้านล้านนา นายรักเกียรติ ปัญญาศ แต่งทำนองสำหรับบรรเลงประกอบทำพ่อนโกมผัด พ่อนนี้เป็นชุดการแสดงที่คณะอาจารย์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่สร้างสรรค์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖

ไถ่ลม

เพลงไถ่ลม เป็นเพลงประโคมศพของวงกาหลอ ไถ่ลม มีความหมายถึง การเรียกลม การบรรเลงเพลงนี้ก็เพื่อขอลมให้มาช่วยกระพือไฟให้ติด เพื่อจะให้การเผาศพเป็นไปด้วยดี

ไกรลาสสำเร้ง

เพลงไกรลาสสำเร้ง เป็นเพลงประกอบระบำ เรียกระบำไกรลาสสำเร้ง เป็นระบำในละครเรื่องมโนราห์ตอนสมโภชพิธีอภิเชกสมรสระหว่างพระสุธนกับนางมโนราห์ นายมนตรี ตราโมท แต่งทำนองเพลงและบทร้อง ท่านผู้หญิงแ้ว สนิทวงศ์เสนี ประดิษฐ์ทำรำ ละครเรื่องมโนราห์นี้ กรมศิลปากรจัดแสดงให้ประชาชนชมครั้งแรก ณ โรงละครศิลปากร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ บทร้องมีดังนี้

บทร้อง ระบำไกรลาสสำเร้ง

พวกเรา ล้วนชาวไกรลาสคีรี	รื่นเร้งฤดี เกษมสุขศรีสโมสร
ขอรำรำย กริดกรายฝ้ายพ่อน	ให้สุนทร ทศนาสุขารมณ
ร่วมเร้งสำราญ ระรื่นชื่นบานในงานฉลอง	กล่าวคำทำนอง ให้สอดประสานเสียงประสม
ตามประเพณีในก่อนกาล โบราณนิยม	ขอเชิญชม ภิรมย์รื่นสำเร้งฤทัย
ชาวไกรลาส มาดหวังตั้งใจ	อวยพรให้ วิโรจน์รุ่งรวรณันต์
แวดล้อมพร้อมหน้า เหล่ากินราและกินนรี	หมู่พญาวาสுகีร อิกครุฑาและคนธรรพ์
เหล่าเทพธิดา โสภาลาวลย์	เทพไททุกชั้น อสุรกุ่มกัณท์วิทยาธร
ผู้มีคุณธรรม ประจำคนเป็นคนดี	ชื่อตรงคงที่ ไม่แปรผันเทียงแท้แน่นอน
บากบั่นมันจิต มิดิตยอหย่อน	เทพช่วยอวยพร และชว่องสรรเสริญเจริญชัย
ให้สันต์เกษมสุข ห่างไกลไรทุกข์นินทราย	ผู้ผยองปองร้าย จงแพ้พ่ายมลายไป
สิ่งที่ประสงค์ ขอจงเสร็จได้	เกียรติระบือลือไกล ทรัพย์สินเงินทองเนืองนองเทอดู

ไก่อ

เพลงประกอบระบำประเภทหนึ่ง ในละครเรื่องพระลอ ตอนพระลอตามไก่อ เรียกว่า ระบำไก่อ เนื้อเรื่องตอนนี้กล่าวถึงปู่เจ้าสมิงพรายผู้เรืองเวทมนต์ซึ่งได้ช่วยเหลือพระเพื่อนพระแพง เจ้าหญิงแห่งเมืองสรอง โดยใช้เวทมนต์นำพระลอ กษัตริย์แห่งแมนสรวงมาหาเจ้าหญิง ปู่เจ้าสมิงพรายจึงรำลึกถึงไก่อ บรรดาไก่อทั้งหลายในป่าจึงพากันมาหาปู่ ในจำนวนนี้มีไก่อแก้วรวมอยู่ด้วย ปู่เจ้าสมิงพรายจึงใช้ไก่อแก้วให้ไปล่อพระลอมาหา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเรียบเรียงและบรรจุเพลงลาวจ้อยไว้ในระบำชุดนี้

บทร้อง ระบำไก่อ ปี่พาทย์ทำเพลงลาวจ้อย ร้องเพลงลาวจ้อย

สร้อยแสงแดงพะพราย	ชนเขี้ยวลายระยับ
ปีกสลับเบญจรงค์	เลื่อมลายยงหงสบาท
ขอบตาชาดพะพริ้ง	สิงคัลหงอนพรายพรรณ
ขนضبเสียงเอาใจ	เดือยหางใส่สีล่ายอง
สองเท้าเทียมนพมาศ	ปานฉลุชาดทารงค์
ปู่ก็ใช้ให้ผีสิง	ผีก็ลงแก่ไก่อ
ไก่อแก้วไซร้รับมิกลัว	ซุกผกหัวองอาจ
ผานผันตีปีกป้อง	ร้องเรื้อยเฉื่อยฉาดฉาน

๗

สารานุกรมเพลงไทย

ข

ขย่อนนางรำ

เพลงขย่อนนางรำ (ชะหุ่ยอน) อัตร ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับสองไม้ ชื่อของเพลงมีความหมายถึง “กระชั้น หรือ ใกล้ชิดนางรำ” เพลงขย่อนนางรำเป็นเพลงที่รวมอยู่ในเพลงเรื่องสินวล และเพลงเรื่องกสินรรำ สำหรับเพลงเรื่องกสินรรำ มี ๓ เพลง เพลงกสินรรำ เพลงกสินรร้อน และเพลงขย่อนนางรำ

ขยะแซง

เพลงขยะแซง ๓ ชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ ครูจันทร์ นักดนตรีและครูเป่าพาทย์ของเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) เป็นผู้แต่ง เพลงนี้นิยมนำไปบรรเลงออกเพลงโหมโรงเสภาหลายเพลง เช่น โหมโรงประสานเนรมิตออกขยะแซง โหมโรงมหาชัยออกขยะแซง โหมโรงศรีสังคีตออกขยะแซง ฯลฯ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระนิพนธ์ขึ้นอีกทางหนึ่ง โดยบันทึกเป็นโน้ตสากลแยกเป็นทางระนาดเอกและฆ้องวงใหญ่ ทรงพระนิพนธ์ขณะประทับอยู่ที่พระตำหนักประทับ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ทรงตั้งพระทัยให้เพลงนี้บรรเลงออกเพลงโหมโรงจีนได้

ขวัญเมือง

เพลงขวัญเมือง ๓ ชั้น เป็นเพลงโหมโรง ประเภทหน้าทับปรบไก่ พระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) แต่งขยายจากเพลงพม่าทำนองหนึ่ง เพื่อให้เข้ากับเพลงพม่าวัด เพลงนี้ผู้แต่งแต่งให้เป็นเพลงโหมโรงของวงมโหรีหญิงในสมเด็จฯ กรมพระยาสุนทรรัตนราชประยูร ทำนองเพลงมีความหมายถึงการขอความเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมือง สีสาวของเพลงเป็นไปในทางสุภาพอ่อนโยน แม้จะมีเม็ดพรายบ้างแต่ก็เป็นเม็ดพรายที่ไม่โดดเด่นเกินไป อารมณ์ของเพลงจึงมุ่งที่ความไพเราะซาบซึ้งเป็นสำคัญ

ขวัญราชนิ

เพลงขวัญราชนิ ๓ ชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ ลักษณะทำนองเพลง รุกเร้า สนุกสนาน นายสวัสดิ์ นิลสกุล แต่งขึ้นเพื่อให้เป็นเพลงหมโรงประจำวงดนตรีของโรงเรียนราชนิบน กรุงเทพมหานคร

ขวัญอ่อน

เพลงขวัญอ่อน ๒ ชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้ มีท่อนเดียว ใช้ประกอบแสดงโขน ละคร เช่น ในบทปรารภ บทความรำพึงรำพันมันหมายในใจ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ นายถิร ปิ์เพราะ ได้นำทำนอง เพลงขวัญอ่อนมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ทั้งทางดนตรีและทางร้อง เพลงนี้เรียกอีกชื่อว่า เพลงจีนขวัญอ่อน

ขวัญอีสาน

เพลงขวัญอีสาน เถา เป็นเพลงสำเนียงลาว นายเสนอ ลัดดาอ่อน แต่ง โดยนำเพลงขวัญอีสาน ๒ ชั้น ซึ่งต่อมาจากนายพินิจ ฉายสุวรรณ มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

ขว้างขวาน

เพลงขว้างขวาน ๒ ชั้นและชั้นเดียว เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ ใช้ประกอบการแสดงละคร เพลงนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เพลงเขมรสุดใจ

ขวางคลอง

เพลงขวางคลอง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า มีท่อนเดียว นายสำราญ เกิดผล นำทำนองมาแต่ง ขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว พร้อมเที่ยวขัด เรียบเรียงเป็นเพลงเถาเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

ตัวอย่าง โน้ตเพลงขวงคลอง ๓ ชั้น

ข่วงดาบ

เพลงข่วงดาบ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ เพลงนี้มีนักดนตรีนำไปแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา คือ นายถิร ปิเพราะ ศิลปินสังกัดกองการสังคีต กรมศิลปากร แต่งทางหนึ่ง และ นายสมาน ทองสุโชติ นักดนตรีไทยกรมประชาสัมพันธ์ แต่งทางหนึ่ง เพลงนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เพลงมอญข่วงดาบ

ขวานทอง

เพลงขวานทอง คือเพลงปลุกใจชื่อ เพลงรักเมืองไทย พลตรีหลวงวิจิตรวาทการแต่ง ต่อมานาย สุปจน์ โตสง่า จึงนำเพลงนี้มาแต่งให้เป็นเพลงเถาตามแนวทำนองทางไทย ทั้งทำนองเพลงและทำนองร้อง บทร้องใช้บทพระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพลงขวานทอง เถา ได้บรรเลงขับร้องถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงาน ๙๙ ปี เพลงเขมรไตรโยค ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

ขวานทอง-ขวัญไทย

เพลงชุดขวานทอง-ขวัญไทย เป็นเพลงชุดปลุกใจ นายมานิต ม่วงบุญ แต่งบทร้อง กองดุริยางค์ทหารเรือบรรจุเพลง เพลงชุดนี้ประกอบด้วย เพลงเทวาประสิทธิ์ เพลงสยามานุสติ เพลงสระสรม เพลงเขมรไล่ควาย เพลงขึ้นพลับพลา เพลงสามเฒ่า และเพลงแขกบรเทศ

ขอฝน

เพลงขอฝน เป็นเพลงประกอบระบำประเภทหนึ่ง เป็นเพลงประกอบระบำในละครพันทางเรื่อง ฃญาผานอง เรียกว่า ระบำขอฝน เนื้อเพลงกล่าวถึงนางพญาคำปิ่นเสียดิษฐานขอฝน นายมนตรี ตราโมท แต่งทำนองเพลง เพลงประกอบระบำชุดขอฝนคือ เพลงลาวเชิญผี ละครเรื่องนี้กรมศิลปากรจัดแสดง ณ โรงละครศิลปากร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑

บทร้อง ระบำขอฝน

ร้องเพลงลาวเชิญผี

นบเอยนบเกศ	ไหว้ไทเทเวศร์ทุกทิศา
ท้าวสวรรค์ชั้นฟ้า	ทั้งเจ้าป่าทุกตำบล
ไหว้พระวรุณราช	ผู้ประสาทหลังสายฝน
หากโอรสจะยินดี	ดำรงรัฐสวัสดิ
โปรดเอ๋ยโปรดประทาน	ดลบันดาลด้วยฤทธิ
ทรงเมตตาโปรดปรานี	แก่ข้าน้อยและกุมาร
โปรดดลให้ฝนตั้ง	ตกไหลหลังตั้งทอธาร
โปรยปรายให้สำราญ	ได้อาบกินสิ้นทุกซีก

ขอไฟยายแก่

เพลงขอไฟยายแก่ เป็นเพลงประโคมศพ เพลงบรรเลงของวงกาหลอ ความหมายของเพลงคือการร้องขอไฟเพื่อนำมาเผาปนกิจศพ

ขอมกล่อมลูก

เพลงขอมกล่อมลูก ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว ๖ จังหวะ ใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงละครและเพลงขับกล่อมมาแต่โบราณ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงได้แต่งทำนองใหม่เป็นทางเปลี่ยน ๒ ส่วนวน สำหรับใช้บรรเลง รับ-ร้อง แทนทำนองเดิม ในเพลงชุด “ตับคนัง” ทั้งนี้เพื่อมิให้นักดนตรีต้องบรรเลงรับร้องเพลงขอมกล่อมลูกซ้ำทำนองเดิมหลายเที่ยว

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ เรืออากาศเอกโองการ กลีบขึ้น ได้นำเพลงขอมกล่อมลูก ๒ ชั้น ทำนองเก่า มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเกาทางหนึ่ง

นายเฉลิม บัวทั้ง นำทำนองขอมกล่อมลูก ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถาทางหนึ่ง

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ นายบุญยงค์ เกตุคง นำทำนองขอมกล่อมลูก ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถาทางหนึ่ง พร้อมทั้งแต่งทียวเปลี่ยน โดยบางตอนของทำนองเพลงได้สอดแทรกการเดิยวปีหรือขลุ่ยไว้ด้วย

บทร้อง เพลงขอมกล่อมลูก เถา

บทร้องที่ ๑

๓ ชั้น	ประทานโทษโปรดด้วยเถิดเจ้าข้า ดูข้านี้เป็นคนไทย	ข้ามาหาพระร่วงผู้เป็นใหญ่ มาไกลจากละโว้ธานี
๒ ชั้น	ทราบว่่าพ่อเมืองของข้าเจ้า ดูข้าจงรักภักดี	เข้ามาผนวกที่นี่ หวังที่จะกราบพระบาทา
ชั้นเดียว	แม้ว่าพระร่วงเธอปรานี ขอท่านจงได้เมตตา	บางทีจะรับไว้เป็นข้า จงโปรดช่วยพาเข้าไป
(บทละครรำเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)		

บทร้องที่ ๒

๓ ชั้น	บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ เสียเลือดเสียเนื้อมิใช่เบา ลูกหลานเหลนโหลนกายหน้า อนาคตจะต้องมีประเทศไทย	ปักบ้านป้องเมืองคุ้มเหย้า หน้าที่เรารักษาสืบไป จะได้มีพสุธาอาศัย มียอมให้ผู้ใดมาทำลาย
๒ ชั้น	ถึงซูข้าล่างโคตรก็ไม่วั้น สู้ตรงนี้สู้ที่นี้สู้จนตาย	จะสู้กันไม่หลบหนีหาย ถึงเป็นคนสุดท้ายก็ลองดู
ชั้นเดียว	บ้านเมืองเราเราต้องรักษา เกียรติศักดิ์ของเราเราเชิดชู	อยากทำลายเชิญมาเราสู้ เราสู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว
(บทเพลง"เราสู้" นายสมภพ จันทรประภา แต่ง)		

ขอมกลาง

เพลงขอมกลาง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า นายสำราญ เกิดผล ได้ต่อนานายอาจ สุนทร ภายหลังจึงได้บันทึกเป็นโน้ตสากลไว้

ขอมเงิน

เพลงขอมเงิน ๒ ชั้น ชื่อเพลงเดิมคือ เพลงเขมรขาว เป็นเพลงประเภทหน้าทับเขมร มี ๓ ท่อน ท่อน ๑ มี ๓ จังหวะ ท่อน ๒ และท่อน ๓ มีท่อนละ ๔ จังหวะ เป็นเพลงที่รวมอยู่ในเพลงซ้ำเรื่องเขมรใหญ่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ นายมนตรี ตราโมท เป็นผู้แต่งโดยนำทำนองแขกขาว ๒ ชั้นทำนองเก่า มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เพลงขอมเงิน เพื่อให้เป็นเพลงคู่กับเพลงขอมทอง เถา ที่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แต่งขึ้นจากเพลงเขมรเหลือง ๒ ชั้น

ขอมคำดิน

ตับเรื่องขอมคำดิน เป็นเพลงตับสำหรับบรรเลง ขับร้องเพลงประกอบการแสดงรูปภาพ ที่เรียกว่า ตาโบลว์ วิวองต์ (Tableaux Vivants) เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ตับเพลงเรื่องพระร่วง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงปรับปรุงขึ้นสำหรับบรรเลงถวายสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ และใช้รับรองแขกเมืองชาวต่างประเทศ ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพลงตับเรื่องขอมคำดิน ประกอบด้วยเพลงเขมรพวง เพลงเขมรเขียว เพลงเขมรเป่าใบไม้ เพลงเขมรเอวบาง และเพลงเร็ว

ขอมทรงเครื่อง

เพลงขอมทรงเครื่อง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ เป็นเพลงท่อนเดียว มี ๕ จังหวะ ใช้บรรเลงขับร้องประกอบการแสดงละครมาแต่โบราณ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ นายมนตรี ตราโมท ได้นำทำนองเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เพลงนี้ภายหลังที่แต่งเสร็จแล้ว ผู้แต่งได้มอบให้วงมโหรีหลวงบรรเลง และร้องส่งออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง

บทร้อง เพลงขอมทรงเครื่องเถา		
๓ ชั้น	คิดแล้วจึงสั่งนักคุ้ม	เจ้าจงอยู่ควบคุมทัพใหญ่
	ตัวกูจะปลอมแปลงไป	กระทั้งสุโขทัยธานี
	จะแต่งกายให้เหมือนคนไทย	เล็ดลอดดอดไปสมถวิล
	ลี้ลับเหมือนกับภูคำดิน	คงจะได้เสร็จสิ้นดังจินดา
๒ ชั้น	แล้วจึงจัดแจงแต่งกาย	ให้ละม้ายแมนไทยเช่นว่า
	เลือกสรรอาวุธศัสตรา	ซ่อนในกายาเรียบร้อย

ชั้นเดียว

มุ่นเกล้าเมาสีวิวิไหม
จึงรีบเลี้ยวลดสะกดรอย

เหมือนอย่างแบบไทยใช้สอย
ได้ด้อยติดตามพระร่วงไป
(บทละครว่าเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

ขอมทอง

เพลงขอมทอง ๒ ชั้น มีชื่อเดิมคือ เพลงเขมรเหลือง สำหรับเพลงเขมรเหลืองนี้เป็นทำนองเก่าประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๗ ท่อน ทำนองของท่อน ๑ และท่อน ๒ นิยมนำไปร้องประกอบการแสดงและออกภาษา และมีนักดนตรีนำไปแต่งเป็นเพลงเถา ดู เขมรเหลือง

เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๔ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงเขมรเหลืองมาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น เมื่อแต่งจบแต่ละท่อนจึงต่อเพลงที่แต่งให้ลูกศิษย์ทันที ขณะที่แต่งขยายเพลงอยู่ นายมนตรี ตราโมท อยู่ ณ ที่แห่งนั้นด้วย หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงขอให้ นายมนตรี ตราโมท ช่วยแต่งต่อเป็นบางท่อนสลับกันไปจนจบเพลง เพลงเขมรเหลืองซึ่งมีจำนวน ๗ ท่อน ผู้แต่งได้รวมท่อนเพลง โดยรวมท่อน ๑ และท่อน ๒ เป็นท่อนที่ ๑ และรวมท่อน ๓ ถึงท่อน ๗ เป็นท่อนที่ ๒ เรียกชื่อเพลงอัตรา ๓ ชั้นที่แต่งขยายแล้วว่า “เพลงขอมทอง” ต่อมาหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงได้นำทำนองในอัตรา ๒ ชั้นมาแต่งตัดเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว นำทำนองทั้ง ๓ อัตรานำมาเรียบเรียงเป็นเพลงเถา

ขอมน้ำเต้า

เพลงขอมน้ำเต้า ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ใช้ประกอบการแสดงละคร และบทมโหรี ตามหลักฐานเก่าสุดซึ่งมีอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร เป็นบทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีโบราณ บทมโหรีนี้แต่งเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาบ้าง แต่งที่เมืองนครศรีธรรมราชบ้างปะปนกัน ต้นฉบับได้มาในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี บทมโหรีของเพลงนี้มีว่า “รุ่งเอยรุ่งเช้า ไปเก็บน้ำเต้าคอรื เก็บได้จะฝากศรีสุดสาวสดีพี่ที่เรือนเอย...”

ขอมโบราณ

เพลงขอมโบราณ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงเขมร ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ นายจิต เสนียังค์ ณ อยุธยา ได้นำทำนองเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

ขอมแปลง

เพลงขอมแปลง เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ปรากฏอยู่ในเพลงตับเรื่องเขนง ปรากฏในคำกลอนเพลงยาวตำรามโหรี ซึ่งสันนิษฐานว่าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่งเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๑ มีคำกลอนว่า “เขนงกระทงเขียวแสง **ขอมแปลง**มอญเล็กกลับคั่น”

ขอมระทม

เพลงขอมระทม เกา เป็นเพลงที่แต่งขึ้นจากเพลงสุริโยทัย ๒ ชั้น ทำนองเก่า ประเภทหน้าทับสองไม้ เป็นเพลงท่อนเดียว นายจันทร์ โตวิสุทธิ ได้นำทำนองเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเกา เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยปรับแนวทำนองให้เป็นทางเขมร เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เพลงขอมระทม เพลงนี้ผู้แต่งได้มอบให้วงดนตรีไทยสโมสรรถไฟ บรรเลงครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖

ขอมรำ

เพลงขอมรำ เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ใช้ประกอบการแสดงละคร ตามหลักฐานเก่าสุดซึ่งมีอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร เป็นบทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีโบราณ บทมโหรีนี้แต่งเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาบ้าง แต่งที่เมืองนครศรีธรรมราชบ้างปะปนกัน ต้นฉบับได้มาในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี บทมโหรีของเพลงนี้ขึ้นต้นว่า “นักเขมรเมื่อพื่อนรำ ตามลำนํ้ากราบกริดกราย ท่าก่งศรอ่อนแหงนหงาย ทำเฉียดฉายจะผาลา...”

ขอมเล็ก

เพลงขอมเล็ก ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า นายสำราญ เกิดผล ได้ต่อไว้ ภายหลังจึงได้บันทึกเป็นโน้ตสากลไว้

ขอมสุวรรณ

เพลงขอมสุวรรณ ๒ ชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้ นายมนตรี ตราโมท แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ โดยมีวัตถุประสงค์สำหรับนำไปบรรเลงประกอบการรายการ “เพลงดนตรีประวัติศาสตร์” ของพลตรี หลวงวิจิตรวาทการ เพื่อให้นักเรียนศิลปากรแผนกนาฏดุริยางค์ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร) บรรเลงขับร้องออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง

- - - -	- - - รี่	- - - -	มรืตล	- - - -	ดัลซฟ	- ซ - -	- ล - ร
- - - -	- - - -	ฟซฟร	- ด - ร	- ฟ - ซ	- ล - -	ลซฟซ	- ล - ดี่
- - - -	- - - -	- ล - ซ	ฟซลตี่	- ล ดี่ รี่	ฟี่ ดี่ - -	- ฟ - -	- ซ - ล
- - - -	- - - ซ	- - - ล	- - - ร	- - - ด	- ร - -	- ด - ฟ	- - - ฟ

ตัวอย่าง โน้ตเพลงขอมสุวรรณ

ขอมเหรา

เพลงขอมเหรา ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า นายสำราญ เกิดผล ต่อเพลงนี้จากนายอาจ สุนทร ต่อมาได้บันทึกเพลงนี้ไว้เป็นโน้ตสากล

ขอมใหญ่

เพลงขอมใหญ่ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงเขมร ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ นิยมนำไปบรรเลงขับร้องประกอบการแสดงโขน ละคร จนแพร่หลาย

เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๔ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงขอมใหญ่ ๒ ชั้น นี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ทางหนึ่ง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ นายเฉลิม บัวทอง ได้นำทำนองเพลงขอมใหญ่ ๒ ชั้นดังกล่าวมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ทั้งทางดนตรีและทางร้องอีกทางหนึ่ง โดยให้วงดนตรีคณะเสริมมิตรบรรเลง บันทึกเสียงออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

ขอมใหม่

เพลงขอมใหม่ ๒ ชั้น เป็นเพลงหนึ่งที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย ทรงนำเข้าบรรจุไว้ในเพลงดับเรื่อง พระยศเกตุ

ชะแมกอฮอม

เพลงชะแมกอฮอม อัตรา ๓ ชั้น สำเนียงเขมร ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๓ ท่อน ท่อนแรกมี ๓ จังหวะ ท่อนที่ ๒ และท่อนที่ ๓ มี ๔ จังหวะ เพลงนี้ในอัตรา ๒ ชั้น มีชื่อเดิมว่า เพลงเขมรแดง

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงเพลงเขมรแดงมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงชะแมกอฮอม

นอกจากนี้หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงที่แต่งคราวเดียวกัน ๓ เพลงมาเรียบเรียงเป็นเพลงตับ อัตรา ๓ ชั้น จำนวน ๓ เพลง โดยมีเพลงชะแมกะฮ่อมเป็นเพลงแรก เรียกชื่อเพลงตับที่เรียบเรียงนี้ว่า ตับชะแมกะฮ่อม หรือตับสามชะแม เพลงตับนี้ประกอบด้วย เพลงชะแมกอฮ่อม เพลงชะแมชอ และเพลงชะแมธม

ชะแมซงซาร์

เพลงชะแมซงซาร์ ๒ ชั้น เป็นเพลงเขมรแท้ ๆ คำว่า “ซงซาร์” ตรงกับคำว่า “สงสาร” ในภาษาบาลี มีความหมายถึง การเวียนวายตายเกิดแห่งสงสารวัฏ

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ต่อเพลงนี้มาจากนักดนตรีเขมร เมื่อครั้งทีไปสอนดนตรีไทยในราชสำนักของสมเด็จพระเจ้ามณีนวดี และได้ให้นายประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง (บุตรชาย) บันทึกเป็นโน้ตสากล ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงได้นำเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น

ชะแมชอ

เพลงชะแมชออัตรา ๓ ชั้น สำเนียงเขมร ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๓ ท่อน ท่อนแรกมี ๓ จังหวะ ท่อนที่ ๒ มี ๒ จังหวะ ท่อนที่ ๓ มี ๖ จังหวะ เพลงนี้ในอัตรา ๒ ชั้น รวมอยู่ในเพลงเรื่องเขมรใหญ่ มีชื่อว่า เพลงเขมรขาว

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นำเพลงเขมรขาว ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงชะแมชอ เพลงนี้ได้นำไปรวมบรรเลงเป็นเพลงตับ เรียกว่า ตับชะแมกอฮ่อม หรือตับสามชะแม

ชะแมธม

เพลงชะแมธม ๓ ชั้น เป็นเพลงสำเนียงเขมร ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๔ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ เพลงนี้ในอัตรา ๒ ชั้น มีชื่อว่า เพลงเขมรใหญ่

พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้นำเพลงเขมรใหญ่มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น ทางหนึ่ง โดยยังคงเรียกชื่อเพลงตามเดิม ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงเขมรใหญ่ ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น อีกทางหนึ่ง เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เพลงชะแมธม เพลงนี้ได้นำไปรวมบรรเลงเป็นเพลงตับ เรียกว่า ตับชะแมกอฮ่อม หรือตับสามชะแม

ขัดตำนาน

เพลงขัดตำนาน เป็นเพลงประกอบการแสดงละคร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนำมาบรรจุในละครดึกดำบรรพ์ เรื่องคาวี ตอนที่

ขับนก

เพลงขับนก ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับสองไม้ มีท่อนเดียว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ นายมนตรี ตราโมท ได้นำเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เพื่อใช้บรรเลงออกจากเพลง โหมโรงกระแตไต่ไ้

ขับไม้

เพลงขับไม้ ๒ ชั้น เป็นทำนองเก่าใช้บรรเลงในวงขับไม้ มี ๔ ท่อน เป็นเพลงคู่กับเพลงขับนก อยู่ในชุดเพลงดับ เรียกว่า ดับกระแตไต่ไ้ มี ๓ เพลงคือ เพลงกระแต ขับนก และขับไม้ เพลงขับไม้นี้ ภายหลังมีผู้เรียกชื่อว่า เพลงขับไม้บันฑะวะ นิยมใช้บรรเลงประกอบการแสดงละครในตอนที่มีการบวงสรวงบูชา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระนิพนธ์เป็นทางสำหรับตรวจ และยังนำไปบรรเลงในดับแมงซึ่งอยู่ในเรื่องอิเหนา ตอนบุษบาไปไหว้พระ เพลงทางตรวจนี้ทรงพระนิพนธ์ขณะดำรงพระยศเป็นเสนาธิการทหารบก

เพลงเดี่ยวขับไม้ พระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) แต่งจากเพลงขับไม้ ๒ ชั้น ทำนองเก่า ให้เป็นเพลงเดี่ยวสำหรับซอสามสาย

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ นายมนตรี ตราโมท แต่งขยายจากเพลงขับไม้ ๒ ชั้นที่เป็นเพลงชุดอยู่ในดับเพลงเรื่องกระแตไต่ไ้ มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น โดยแต่งเป็นทางกรอให้วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ของกรมศิลปากรสำหรับเป็นเพลงโหมโรง เรียกว่า โหมโรงขับไม้บันฑะวะ เพลงนี้นำไปบรรเลงให้ประชาชนชมครั้งแรก ณ ลังคิตศาลา ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ เพลงนี้มีความหมายในเชิงโน้มน้าวจิตใจให้สงบ มีปณิธานแน่วแน่ในการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยความเคารพ

ขับไม้บันฑะวะ

เพลงขับไม้บันฑะวะ เป็นเพลงเดียวกับเพลงขับไม้ ดู ขับไม้

ชานเอ

เพลงไหว้ครูของโนรา หรือ “กาศครู” ของนายโรงโนรา เป็นการอาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ครูหมอ ตลอดจนการกล่าวคำบวงสรวงครูโนรา

ช้า

เพลงช้า ๒ ชั้น เป็นเพลงสำเนียงภาษา ในชุดเพลงสิบสองภาษาใช้เป็นเพลงภาษาปักขีได้ เป็นเพลงทำนองสนุกสนาน

ข้ามสมุทร

เพลงข้ามสมุทร ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขนละคร เพลงนี้มีใช้เพลงที่ใช้บรรเลงอย่างเพลงหน้าพาทย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้แปลงทำนองมาเป็นเพลงร้อง และนำมาเรียบเรียงเป็นเพลงที่ ๓ ในเพลงชุด เบญจคีรี

ข้าวต้มบูด

เพลงข้าวต้มบูด เป็นกระสวนจังหวะของกลองยืนและกลองหลอน ในการบรรเลงวงปี่กลอง (บางแห่งเรียกว่า วงมั่งคละ) วงดนตรีพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ ใช้บรรเลงนำการแห่พระแห่นาค แห่เทียนพรรษา แห่แม่โพสพ ฯลฯ และบรรเลงในงานทำบุญกลางนา งานมงคล และงานอวมงคล

ขิมกลาง

เพลงขิมกลาง ๒ ชั้น คือ เพลงจีนขิมกลาง เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับสองไม้ สำเนียงจีน รวมอยู่ในเพลงเรื่องอาเฮีย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ นายพินิจ ฉายสุวรรณ ได้นำทำนองเพลงขิมกลางมาปรับปรุงให้เป็นเพลงหน้าทับปรบไก่ จากนั้นจึงแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า “ขิมกลาง”

ตัวอย่าง โน้ตเพลงขิมกลาง ๒ ชั้น

ขิมเล็ก

เพลงขิมเล็ก ๒ ชั้น และ ๓ ชั้น ทำนองเก่า สำเนียงจีน ใช้ประกอบการแสดงโขน ละครเพลงนี้ บางทีก็เรียกว่า เพลงจีนขิมเล็ก เพลงขิมเล็กทั้ง ๒ อัตรานี้ พระประดิษฐไพเราะ (มีแขก) แต่งในสมัย รัชกาลที่ ๔ ดู จินขิมเล็ก

ซึ้นหนอน

เพลงซึ้นหนอน เป็นเพลงทำนองพื้นบ้านภาคใต้ทำนองหนึ่ง นายควน ทวนยก ศิลปินดนตรีพื้น บ้านภาคใต้ (ปี่) แต่งทำนองขึ้นโดยนำเพลงทำนองพื้นบ้านของเดิมมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ใหม่ สำหรับประกอบการแสดงระบำนาฏยรังสรรค์ ชุดระบำซึ้นหนอน ของโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ระบำชุดนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ระบำกিন্নรอร่นรำ

ซึ้นเชียงใหม่

เพลงซึ้นเชียงใหม่ เป็นทำนองขอ ทำนองพื้นบ้านของชาวล้านนา เป็นทำนองที่ใช้ขึ้นต้นบทไหว้ครู หรือบรรยายกิจการที่เจ้าภาพได้ประกอบกิจการงานขึ้น

ซึ้นพลับพลา

เพลงซึ้นพลับพลา ๒ ชั้น ทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ เพลงนี้เป็นเพลงท่อนเดียวและมีทางเปลี่ยนหลายทาง ใช้ประกอบการแสดงละครในบทที่ต้องการให้ตัวละครแสดงอำนาจราชศักดิ์ และแสดงความสง่าผ่าเผย เมื่อใช้กับบทละครใน เรียกว่า ซึ้นพลับพลาใน ถ้าใช้กับละครนอก เรียกว่า ซึ้นพลับพลานอก โดยนักดนตรีเปลี่ยนระดับเป็นเสียงในหรือเสียงนอก นอกจากนี้ยังมีการนำเพลง

ขึ้นพลับพลามารรจุเป็นเพลงร้องในบทร้องมโหรีเรื่องอิเหนา ของเจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ (แสง) เจ้าเมืองราชบุรี ในรัชกาลที่ ๒ ซึ่งดำเนินเนื้อความตามบทละครเรื่องอิเหนา บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ ด้วย

ต่อมานายประกอบ สุกันตะเกตุ ได้นำเพลงขึ้นพลับพลานอกมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา ใช้ชื่อว่า เพลงขึ้นพลับพลานอก เถา

ขึ้นพลับพลากลาง

เพลงขึ้นพลับพลากลาง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ เรียกอีกชื่อว่า สามไม้กลาง ดู สามไม้กลาง

ขึ้นใหม่ใหญ่สูง

เพลงขึ้นใหม่ใหญ่สูง เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวไทยใหญ่ ใช้บรรเลงและขับร้องในวงดนตรี เช่น วงดนตรีจ๊าดโต วงตอยยอฮอรัน นิยมมากในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดใกล้เคียงที่มีถิ่นฐานของชาวไทยใหญ่

ขุนบรม

เพลงขุนบรม ๒ ชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้ รวมอยู่ในชุด “เพลงประวัติศาสตร์” บทประพันธ์ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ทำนองเพลงขุนบรมนี้นายมนตรี ตราโมท แต่ง นอกจากนี้เพลงนี้ยังนิยมนำไปบรรเลงประกอบการแสดงด้วย เช่น บทละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพลายเพชรพลายบัวออกศึก เป็นต้น

เชนง

๑. เพลงเชนง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ มี ๒ เพลง คือ เพลงเชนงนอก และเพลงเชนงใน ใช้ประกอบการแสดงละครตามหลักฐานเก่าสุดซึ่งมีอยู่ในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร เป็นบทเกร็ดสำหรับร้องมโหรีโบราณ บทมโหรีนี้แต่งเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาบ้าง แต่งที่เมืองนครศรีธรรมราชบ้างปะปนกัน ต้นฉบับได้มาในสมัยกรุงธนบุรี เป็นราชธานี บทมโหรีของเพลงนี้ขึ้นต้นว่า “แสนเอยแสนอน **ดุเชนง**กาษากรทึงอนโง้ง พี่ไม่ทจริตคิดโง้ง จะชักโยงให้สุจริตเอย...” อีกหลักฐานหนึ่งอยู่ในเพลงยาวตำรามโหรี มีคำกลอนว่า “**เชนง** กระทงเขียวแสง ขอมแปลง มอญเล็ก สลับคั่น”

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ยังได้นำทำนองเพลงเขมรมา แต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลง เขมรมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถาอีกทางหนึ่ง ครั้งแรกแต่งเป็นทางปี่พาทย์ จากนั้นจึงได้แต่งเป็นทางเครื่องสายพร้อมทั้งต่อให้วงเครื่องสายที่ครูสภา

๒. เพลงดับเขมร มี ๒ อย่าง คือเพลงดับเรื่องเขมร และเพลงดับมโหรี ดังนี้

๒.๑ เพลงดับเรื่อง เรียกว่าเพลงดับเรื่องเขมร เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา จากตำรา เพลงมโหรีซึ่งต้นฉบับเป็นลายมือเขียนครั้งรัชกาลที่ ๓ มี ๖ เพลง คือ เพลงเขมร ชัดน้ำ ชัดกระแจะ โตเล่นแก้ว หนุ่มน้อย และระวังระไว สำหรับในเพลงยาวตำรามโหรีซึ่งสันนิษฐานว่าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่งเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๑ ปรากฏชื่อ ๔ เพลง ซึ่งเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงต่อจากเพลงดับเรื่องนางนาค คือ เพลงเขมร กระทงเขี้ยว ขอมแปลง และมอญเล็ก

๒.๒ ประเภทดับมโหรี ใช้บทร้องจากบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เรื่องอิเหนา ตอนปันหยีพบกับอุณากรรณ แล้วกินเลี้ยงเล่นละครกันอย่างมีความสุข บทมโหรีดับ เขมรชุดนี้นิยมนำมาบรรเลงขับร้องกันอย่างแพร่หลาย เมื่อครั้งที่มีการริเริ่มนำเครื่องอัดเสียงเข้ามาในประเทศไทย วงมโหรีวังบูรพาภิรมย์ได้บันทึกเพลงดับนี้ไว้ เพลงดับเขมรประกอบด้วย เพลงเขมร เพลง น้ำค้าง เพลงราโค เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์ และเพลงพราหมณ์ตีดน้ำเต้า

เขมรนอก

ดู เขมร

เขมน้ำค้าง

เพลงเขมน้ำค้าง ๒ ชั้น ทำนองเก่าสมัยอยุธยา ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ บางแห่งเรียกว่า เขมรใน ดู เขมร

เขมรใน

ดู เขมร

เขมร

เพลงเขมร ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่าสมัยอยุธยา สำเนียงเขมร เป็นเพลงที่มีลีลาทำนองบรรยาย ความงามตามธรรมชาติ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นำทำนองเพลงนี้มาแต่งขยายเป็น

อัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เขมรกล่อมพระบรรทม

เพลงเขมรกล่อมพระบรรทม เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๓ จังหวะ ทำนองเดิมของเพลงนี้เป็นเพลงเขมร พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้ต่อทำนองมาจากครุฑนตรีเขมรซึ่งเป็นนักดนตรีของราชสำนักกัมพูชา ที่โดยเสด็จสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพำนักอยู่ในประเทศไทย

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ต่อเพลงนี้จากพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) และได้้นำทำนองเพลงนี้มาแต่งและปรับปรุงทำนองใหม่ พร้อมทั้งแต่งทำนองทำนองเพลงเพื่อใช้บรรเลงขับร้องในคราวที่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ทรงจัดการรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เสด็จนิวัติจากประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกชื่อเพลงตามเนื้อความที่นายกระจ่าง แสงจันทร์ แต่งบทร้องถวายไว้ว่า “เขมรทรงพระดำเนิน”

เมื่อ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ แต่งบทละครเรื่องสุริยคุปต์ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำทำนองเพลงนี้ไปบรรจุเป็นบทกล่อมในการแสดงดังกล่าวแทนเพลงคำหวาน ซึ่งเคยบรรจุไว้เดิม ตามบทร้องที่ว่า

“นอนเสียเถิดน้องรักจะกล่อมให้ เจ้าจามจริงหญิงใดหาไม่สม”

หรือในบทร้องตอนต้นที่เยยกลับที่ว่า

“โอละเห โอละช้าน้องแก้ว หลับแล้วหรือพี่จะนอนบ้าง”

นักดนตรีทั่วไปจึงนิยมเรียกเพลงนี้ว่า เพลงเขมรกล่อมพระบรรทม โดยจากความเข้าใจที่ตรงกันดังกล่าว

เขมรกล่อมลูก

เพลงเขมรกล่อมลูก ๒ ชั้น ทำนองเก่าสำเนียงเขมร มีลีลาและจินตนาการทำนองเพลงแตกต่างไปจากเพลงขอมกล่อมลูก ซึ่งคนทั่วไปมักเข้าใจว่าเป็นเพลงเดียวกัน เพลงเขมรกล่อมลูก ๒ ชั้นนี้นิยมนำไปบรรเลงขับร้องประกอบการแสดงละคร

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ นำเพลงเขมรกล่อมลูก ๒ ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น โดยทรงแต่งและสร้างแนวลีลาทำนองเลียนเสียงธรรมชาติของน้ำตก เสียงนกยูงร้อง ทรงเรียกชื่อเพลงที่แต่งนี้ว่า เพลงเขมรกล่อมลูก แต่นักดนตรีทั่วไปเรียกเพลง

นี้ว่า เพลงเขมรไทรโยค ตามเนื้อความในบทร้องที่ว่า “บรรยายความตามไต้เสด็จยาตร ยังไทรโยค ประพาสนาสนท์” ดังนั้นชื่อ เขมรไทรโยค จึงแพร่หลายไปในที่สุด ดู เขมรไทรโยค

เขมรกลาง

เพลงเขมรกลาง ๒ ชั้น ทำนองเก่า เป็นเพลงหนึ่งซึ่งรวมอยู่ในเพลงเรื่องเขมรใหญ่ ประกอบด้วย เพลงเขมรใหญ่ เพลงเขมรกลาง และเพลงเขมรน้อย ฯลฯ

เขมรกำปอ

เพลงเขมรกำปอชั้นเดียว เป็นเพลงทำนองเก่าสำเนียงเขมร เป็นเพลงที่นิยมนำมาบรรเลงขับร้อง ประกอบการแสดงละครมาแต่โบราณ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒ นายถิร ปิเพระฯ นำเพลงเขมรกำปอชั้นเดียว มาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา ๒ ชั้นและ ๓ ชั้นตามลำดับ ทั้งทางดนตรีและทางร้อง เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เขมรขอกทาน

เพลงเขมรขอกทาน ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า นิยมใช้ประกอบการแสดงละคร บางแห่งเรียกว่า “อกโครง” หรือ “เขมรอกโครง”

เขมรขาว

๑. เพลงเขมรขาว อัตรา ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับเขมร มี ๓ ท่อน ท่อน ๑ มี ๓ จังหวะ ท่อน ๒ และท่อน ๓ มีท่อนละ ๔ จังหวะ

๒. เพลงเรื่อง โบราณใช้เพลงนี้บรรเลงรวมในเพลงซ้ำเรื่องเขมรใหญ่ (เพลงเรื่องเขมรใหญ่มี ๒ แบบ) แบบหนึ่งมีเพลงเขมรขาวรวมอยู่ด้วย เพลงเรื่องเขมรใหญ่ มีเพลงที่เรียบเรียงดังนี้ เพลงเขมรเขาเขียว เพลงเขมรขาวและเพลงเขมรแดง ออกเพลงประเภทสองไม้ด้วยเพลงเขมรราชบุรี ๒ ชั้น และชั้นเดียว

๓. เพลงเถา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ นายมนตรี ตราโมท ได้นำทำนองเพลงเขมรขาว ๒ ชั้นนี้มาแต่ง ขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงขอมเงิน

เขมรเขาเขียว

เพลงเขมรเขาเขียว ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงเขมร ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อน ๑ มี ๖ จังหวะ ท่อน ๒ มี ๔ จังหวะ

จางวางทั่ว พาทยโกศล ได้นำเพลงเขมรเขาเขียว ๒ ชั้นนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่ง
ตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เขมรเขียว

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นำเพลงเขมรเขาเขียว ๒ ชั้น
มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงเขมรเลียบพระนคร ดู เขมรเลียบพระนคร

เขมรเขียว

เพลงเขมรเขียว ๒ ชั้น สำเนียงเขมร เป็นเพลงเดียวกับเพลง “เพลงเขมรเขาเขียว” ดู เขมรเขา
เขียว

เขมรครวญ

เพลงเขมรครวญ ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า สำเนียงเขมร ใช้ประกอบการแสดงละคร จางวางทั่ว
พาทยโกศล นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลง
เถา

ตัวอย่าง โน้ตเพลงเขมรครวญ ๓ ชั้น

เขมรชนบท

เพลงเขมรชนบท เป็นเพลงที่มีสมุฏฐานมาจากเพลงเขมรเปาโบไม ๒ ชั้น ซึ่งเป็นเพลงทำนองเก่าประเภทหน้าทับปรบไก่อ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ นายทรัพย์ นุตสถิตย์ นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา โดยมีทำนองเพลงเรียบๆ เรียกชื่อเพลงใหม่ว่า เขมรชนบท

ต่อมาพันโทหลวงสราวุธวิชัย (ปุ๋ย เสนียวงศ์ ณ อยุธยา) และสิบตำรวจโทเจือ เสนียวงศ์ ณ อยุธยา ร่วมกันแก้ไขทำนองเพลงเขมรชนบทของนายทรัพย์ นุตสถิตย์ ให้มีลีลาและทำนองไพเราะสละสลวยยิ่งขึ้น

เขมรชมจันทร์

เพลงเขมรชมจันทร์ ๒ ชั้น เป็นเพลงสำเนียงเขมร มี ๒ ท่อน ใช้ประกอบการแสดงละครมาแต่โบราณ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงนำเพลงบุหลันชกมวย ๒ ชั้นมาทรงพระนิพนธ์ ให้เป็นทางที่มีสำเนียงเขมรและใช้บรรเลงด้วยเครื่องเป่าพาทย์ ประทานชื่อใหม่ว่า เพลงเขมรชมจันทร์ เพื่อให้เครื่องเป่าพาทย์บรรเลงนำแถวทหารในโอกาสต่าง ๆ ทรงพระนิพนธ์เพลงนี้ขึ้นเมื่อทรงดำรงพระยศเป็นเสนาบดี กระทรวงทหารเรือ

ต่อมาจางวางทั่ว พาทยโกศล ได้นำเพลงเขมรชมจันทร์ ๒ ชั้น มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา

เขมรชมดวง

เพลงเขมรชมดวง ๒ ชั้น เป็นเพลงทำนองเก่า ประเภทหน้าทับเขมร มี ๔ ท่อน ท่อนละ ๒ จังหวะ นายมนตรี ตราโมท นำทำนองมาแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว สำหรับบรรเลงประกอบระบำโบราณคดีชุดระบำพบุรี

ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๖ นายบุญยงค์ เกตุคง ได้นำเพลงเขมรชมดวง ๒ ชั้นของเก่ามาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และนำรวมกับทำนองชั้นเดียวของนายมนตรี ตราโมท เรียบเรียงเป็นเพลงเถา พร้อมทั้งแต่งทำนองเพลงสำเนียงเขมรเป็นลูกหมดไว้ด้วย ส่วนทำนองทางร้องนางกัญญา โรหิตาจล เป็นผู้แต่ง

บทร้อง เพลงเขมรชมดง เถา

๓ ชั้น	เมื่อนั้น จึงมีมธุรสพจมาน เรานี้มีปัญญาย่อยหย่อน ใช้ว่าจะคิดหลีกหนี	พระร่วงฟังคำไขชาน ที่อัญเชิญให้ผ่านธานี ยังอ่อนความคิดไม่เต็มที่ ท่านนิยมยินดีพร้อมเพรียง
๒ ชั้น	เราขัดคำวอนท่านมิได้ เราขอปฏิญาณไม่เอนเอียง เราจะบำรุงกรุงไกร ของศรีไตรรัตน์คุณอนันต์	ไม่มีแก่ใจจะได้เคียง จะตั้งจิตให้เที่ยงในทางธรรม ให้ทวยไทยอิสระเกษมสันต์ ทั้งเทวัญเป็นพยานวาจา
ชั้นเดียว	จึงขึ้นรถทองพ้องโอภาส ตั้งขบวนพยุหยาตรา	แลวิลาสดังเทพเลขา บ่ายหน้าเข้ายังวังใน

(บทละครรำเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๖)

เขมรชมนคร

เพลงเขมรชมนคร เถา เป็นเพลงสำเนียงเขมร นายชาติรี อบนวล นำเพลงดีหนึ่งวังหน้า ๒ ชั้น ซึ่งนายพินิจ ฉายสุวรรณ แต่งไว้ในเพลงชุดตามรอยพระยุคลบาท โดยนำมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น แต่งตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เพลงนี้แต่งเสร็จสมบูรณ์เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕

เขมรชาติรี

เพลงเขมรชาติรี เป็นเพลงทำนองเก่า บรรจุอยู่ในเพลงดับนาคบาท

เขมรแดง

เพลงเขมรแดง ๒ ชั้น สำเนียงเขมร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงนี้มาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงชะแมกะฮ่อม

เขมรทรงพระดำเนิน

เพลงเขมรทรงพระดำเนิน เป็นเพลงทำนองเก่าสำเนียงเขมร เป็นเพลงเขมรแท้ ๆ สมเด็จพระเจ้าบรมมหาราชยุรวงศ์ ขณะดำรงยศเป็นเจ้าพระยาพระคลัง ได้ให้พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เมื่อครั้งยังเป็นนายแปลก ต่อทำนองเพลงนี้จากครูดนตรีแห่งราชสำนักกัมพูชา ที่โดยเสด็จ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เสด็จเข้ามาพำนักที่พระบรมโอรสาธิราชสุทโธลสถิตย์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และกลับไปช่วยราชการกรมพยุหยาตราใน ปี พ.ศ. ๒๔๐๑ โดยมีคนเขมรตามออกไป ในครั้งนั้น ๖๗๒ คน พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) ได้ต่อเพลงนี้ให้แก่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ต่อมาหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จึงได้ปรับปรุงทำนองและเพิ่มลีลาทำนองออกทำนอง เพลง เรียกชื่อเพลงนี้ว่า เพลงเขมรกล่อมพระบรรทม เพลงนี้นำออกบรรเลงขับร้องเป็นครั้งแรกในคราวที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เสด็จไปจัดการรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ ส่วนชื่อเพลงเรียกตามความของบทร้องที่นายกระจำจ แสงจันทร์ แต่ง ว่าเพลงเขมรทรงพระดำเนิน อย่างไรก็ตาม ภายหลังหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำทำนองเพลงนี้บรรจุเป็นบทกล่อมในการแสดงละครเรื่องสุริยคุปต์ บทประพันธ์ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ จึงมีผู้นิยมเรียกชื่อเพลงนี้ตามทางดนตรีที่ทำไว้แต่เดิมว่า เพลงเขมรกล่อมพระบรรทม เนื่องจากบทร้องมีความสัมพันธ์กัน โดยขึ้นต้นว่า “นอนเสียเถิดน้องรักจะกล่อมให้”

เขมรทูปมะพร้าว

เพลงเขมรทูปมะพร้าว ๒ ชั้น ทำนองเก่าสำเนียงเขมร เพลงเขมรทูปมะพร้าว ๒ ชั้นนี้ นายสุวิทย์ บวรวัฒนา ได้นำทำนองมาแต่งขยายเป็นอัตรา ๓ ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงสาวสุดสวย

เขมรไทย

เพลงเขมรไทย ๒ ชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้ นายมนตรี ตราโมท แต่งสำหรับบรรจุเป็นเพลงบรรเลงและขับร้องประกอบเพลงดนตรีประวัติศาสตร์ บทประพันธ์ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ

เขมรไทรโยค

เพลงเขมรไทรโยค ๒ ชั้น มีลักษณะโครงสร้างของทำนองเป็นเพลง ๒ ชั้นฉาย เป็นเพลงที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงพระนิพนธ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ โดยทรงนำทำนองเพลงเขมรกล่อมลูกชั้นเดียว ทำนองเก่า ประเภทหน้าทับปรบไก่ มี ๒ ท่อน ท่อนละ ๔ จังหวะ มาแต่งขยายและปรุงแต่งแนวทำนองเลียนเสียงธรรมชาติ พร้อมกันนี้ได้ทรงพระนิพนธ์บทร้องไว้ด้วย สำหรับโครงสร้างเพลงแบบ ๒ ชั้นฉายนี้ นักดนตรีบางท่านกำหนดให้เป็นประเภทอัตรา ๓ ชั้น ก็มี

ความเป็นมาของเพลงเขมรไทรโยค เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๐ ครั้งนั้นพลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงมีพระชนมายุ ๑๔ พรรษา ได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้เสด็จประพาสตำบลไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นขบวนใหญ่ เล่ากันว่า ทรงนำฝืนระนาดเอกม้วนใส่เรือไปด้วย ระหว่างทางเสด็จเมื่อต้องพระประสงค์จะทรงคลีฝืนระนาดเข้ากับ กาบเรือและทรงตีระนาดเล่น ธรรมชาติของพื้นที่ตำบลไทรโยคมีสภาพป่าที่สมบูรณ์มาก อุดมไปด้วยพันธุ์ไม้ใหญ่น้อย สัตว์ป่าใหญ่น้อย ทั้งยังเป็นถิ่นที่อยู่ของนกยูงด้วย

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะเสด็จประพาสตำบลไทรโยคอีก โดยกำหนดระยะเวลาเสด็จพระราชดำเนินปลายปี ขณะนั้น พลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ (กระทรวงกลาโหม) ในระหว่างการรับราชการได้มีการในกำหนดจัดงานเฉลิมพระชนมพรรษา ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๐ ทรงมีหน้าที่จัดวงดนตรีบรรเลงและขับร้องถวาย ในโอกาสนี้พลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนำเพลงเขมรกล่อมลูกชั้นเดียวมาขยายทำนอง ประუნแนวเพลงเลียนเสียงธรรมชาติทั้งทำนองและบทร้อง เพลงที่ทรงพระนิพนธ์เพลงขึ้นใหม่เรียกชื่อตามเพลงเดิมว่า **เพลงเขมรกล่อมลูก**

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ มีพระประสงค์เพื่อนำเพลงเขมรกล่อมลูกบรรเลง และ ขับร้องถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การวางแผนงานครั้งนั้นกำหนดให้วงมโหรีบรรเลง ในวงมโหรีนี้นำซอฝรั่ง (ไวโอลิน) เข้าประสมวง กำหนดให้นักร้องชายหญิงนักร้องฝ่ายชายเป็นทหารมหาดเล็ก นักร้องฝ่ายหญิงเป็นนักร้องของวงดนตรีเจ้าพระยาเทเวศวงศ์วิวัฒน์ นักดนตรีเป็นทหารมหาดเล็ก ทหารม้า ทหารรักษาพระองค์และกรมยุทธนาธิการ รายนามนักร้องและนักดนตรีที่ร่วมปฏิบัติหน้าที่ในครั้งนั้น ทั้งวงโยธวาทิต วงมโหรี และวงเครื่องสายประสมซอฝรั่ง (นามนักร้องและนักดนตรีสะกดตามต้นฉบับ) มีดังนี้

นักร้องฝ่ายหญิง

ต้นบท คล้าย เนอย เจริญ (นางเจริญ พาทยโกศล)

รับร้อง จี๊ว เป้า กรุด แดง เขียน นาค นิง ผอบ จาด กลิ่น ตลับ จันท์ ปุก แซ่ม ช้อย

นักร้องฝ่ายชาย

ต้นบท นายร้อยเอก หลวงวิทยาธิกรศักดิ์ พลทหารบุตร พลทหารน่วม (น่วม บุญเกียรติ)

รับร้อง นายสิบเอก ม.ร.ว. ชวง นายสิบเอกถมยา สิบตรีเล็ก สิบตรีบุญ สิบตรีชุ่ม พลฯ แจ่ม พลฯ ผาด พลฯ อุ๊ พลฯ เชอย พลฯ เล็ก พลฯ ทรัพย์ พลฯ ล้อม พลฯ สวัสดิ์ พลฯ สิ้น และพลฯ พร้อม